

laiškas lietuviams

5 1972 GEGUŽĖ

MOTINYSTĖ IR ASMENINĖ LAISVĖ	Danutė Bindokienė	147
PASAULIO SUKRIKŠČIONINIMAS	Vacys Kuprys	148
EILĖRAŠČIAI	Živilė Bilaišytė	154
T. JONAS BRUŽIKAS, S. J. Br.	Krištanavičius, S. J.	155
ALKOHOLIZMAS — LIGA	Dr. A. Garūnas	158
KAIP SKRIEJANTI DULKĖ	Halina Mošinskienė	164
MORALINĖ KARO VEIKSMŲ VERTĖ	Jonas Motiejūnas	168
KAI KURIE BAŽNYTINĖS KALBOS DALYKAI	Pr. Skardžius	171
JAUNIMO MINTYS APIE VASARIO 16-TOSIOS MINĖJIMĄ	Jaunimas	173
MINTYS, LAUKIANT JAUNIMO KONGRESO	Gabija Juozapavičiūtė	175
TĖVYNĖJE	Danutė Bindokienė	176
TRIJŲ DAILININKŲ PARODA		180

Šis numeris yra iliustruotas dail. Jono Kelečiaus, Irenos Mickūnienės ir Osvaldo Mickūno darbų nuotraukomis. Viršelio, 150, 154 ir 166 psl. nuotraukos — Algirdo Grigaičio. 153 ir 157 psl. nuotraukos — Algimanto Kezio, S. J. Viršelis ir skyrių vinjetės — Algirdo Kurausko.

**LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas
religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.**

1972 Jaunimo metai, nr. 5.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos nariai: Dalia Aleknienė, Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Eglė Juodvalkytė, Vytautas Kasniūnas, Algimantas Kezys, S. J., Dalia Kučėnienė, Nijolė Užubalienė.

Administracija: Petras Kleinotas, S. J. ir Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiro numerio kaina — 50 centų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1972 / GEGUŽIS - MAY / VOLUME XXIII, NO. 5

STOVĖJAU PRIEŠ MADONOS STATULĄ,
KAI GEGUŽIO SAULĖS SPINDULYS
PRASISKVERBĖ PRO SPALVINGĄ VITRAŽĄ
IR ŽAIDĖ SU KŪDIKIU,
BESIŠYPSANČIU ANT MOTINOS RANKŲ.
VIRTINĖ ŠVIESIŲ GEGUŽIO MINČIŲ,
LYG ELEKTROS SROVĖ, TADA PERBĖGO
PER MANO MINTIS IR KŪNĄ:
PAVASARIS, SAULĖ, MOTINOS MEILĖ...
IŠ ŠIRDIES VERŽĖSI PADĖKOS ŽODŽIAI
TOS GRAŽIOSIOS GAMTOS KURĖJUI,
KAD JIS MUMS SUTEIKĖ TIEK DOVANŲ.
AČIŲ, VIEŠPATIE, UŽ PAVASARIO SAULĘ,
UŽ GĖLES IR ŽYDINČIAS PIEVAS,
AČIŲ, KAD PASAULIUI DAVEI MOTINĄ,
KURIOS MEILĖ KVAPI, KAIP TOS GĖLĖS,
IR ŠVIESI, KAIP PAVASARIO SAULĖ!

O. Mickūnas

Motina ir kūdikis

MOTINYSTĖ IR ASMENINĖ LAISVĖ

MODERNIAME GYVENIME

DANUTĖ BINDOKIENĖ

Motinos Diena, besišypsanti pavasariu, pasibeldžia į jeigu ne į kiekvieno žmogaus širdį, tai bent į sąžinę. Niekas negali užginčyti motinos - gimdytojos svarbos, tačiau su koku jausmu ji prisimenama, yra visai kitas klausimas.

Jokios kitos moters pašaukimas nėra taip atsakingas ir daug reikalaujantis, kaip motinystė, o tačiau jokios kitos profesijos jauna moteris nesiima be visiškai pasiruošimo. Net paprasčiausia fabriko darbininkė ar eilinė sekretorė yra išmokoma savo darbo, o tuo tarpu motinai telieka vadovautis savo motinystės instinktu. Motinystės atsakingumą dar bereikalingais rūpesčiais bei abejonėmis apkrauna šių dienų psichologai, psichiatrai ir visokie vadinamieji žinovai, kurie dėl bet kurio charakterio iškrypimo ar nenuoseklumo mėgsta kaltę suversti tėvams, o ypač motinoms. Vaiko auginimas yra daug daugiau negu jo visų kasdieninių reikalavimų patenkinimas. Dažnai pasitaiko, kad labai kruopščiai medžiaginėmis gėrybėmis aprūpinti jaunuoliai nusigręžia nuo tėvų ir pasirenka tokį gyvenimo būdą, kuris kaip tik paneigia patogumus. Medžiaginis perteklius niekuomet jų nepatenkino, palikdamas sielose tuštumą, kurią kartais stengiamasi užpildyti keičiausiais būdais. Kaleidoskopiškai besikeičiančių dvasinių vertybių kasdienybėje dažna motina, atidavusi visas galimas jėgas ir sielą savo vaikų gerovei, bet vis tiek užaugusių vaikų apvilta, pasijunta visiškai pasimetusi.

Gal būt, kai kam kiltų klausimas, argi motina nėra ir sau žmogus, kad visus produktyviausius savo gyvenimo metus turėtų pašvęsti vaikams, kurie užaugę kartais nė aciū už tai nepasako? Šiais laikais, kada būtinai užsispirta iškovoti moterims lygias teises bei asmeninę laisvę, atrodo beveik

archaiška siūlyti, kad jaunos motinos svarbiausiąją gyvenimo ašimi būtų jos šeima-vaikai. Tačiau motinystės ir asmeninės laisvės klausimas daug komplikuočiau atrodo teorijoje, o praktikoje jis visai nesunkiai išsprendžiamas, jeigu pati moteris nors truputį tam skiria pastangų, parodo iniciatyvos ir apsukrumo, užuot keikusi savo likimą, nutraukusį ją nuo įdomios karjeros ir uždariusį namie su vaikais.

Vaikų auginimo ir auklėjimo metai gali tapti neišsemiamų dvasinių turtų kasyklomis, jeigu moteris mokės jas atrasti. Vieną dieną, tikrai daug greičiau negu buvo tikėtasi, paskutinis paukščiukas išties sparnus, paliks gimtąjį lizdą ir tik nuo pačios motinos priklausys, ar ji naudosis tais surinktais turtais, ar pasijus nebereikalinga, atmeta, visiškai tuščia.

Pagrindinis ir svarbiausias uždavinys jaunai moteriai, įžengiančiai į motinystės pareigas, yra apsisprendimas, kas jos asmeninei - dvasinei gerovei yra būtiniausia, be ko ji negalės egzistuoti, kam ji turėtų žūt-būt atrasti laiko. Vienai tai bus kokia nors visuomeninė veikla, kitai knygų skaitymas ar kurios nors mokslo šakos pagilinimas; dar kitai kuris nors užsiėmimas, kaip siuvimas, gėlių auginimas, piešimas ar kelių valandų darbas už namų sienų. Tik labai retais atvejais motina gali nuoširdžiai pasakyti, kad šeimos prižiūrėjimas užima kiekvieną jos laiko minutę. Laikas paprastai yra labai elastingas — jį galima patempti tiek, kad į tas pačias valandas sudedama neįtikėtinas kiekis nuveiktų darbų. Tai liudija ir amerikietiškoji patarlė, kad greičiausiai kurį nors darbą išsiūlys labiausiai užimtam žmogui. Svarbu tik drąsiai pasiskelbti laiko valdove ir anksčiau ar vėliau jis bus priverstas paklausti. Žinoma, dar nė vienas svarbus darbas nebuvo

nuveiktas, kalbant su kaimyne per tvorą, gurkšnojant kavą su draugių pulkelio ar be tikslo klaidžiojant po krautuves.

Kartais, lyg akmuo, nekaltai paleistas nuo kalno, kuris pakalnę pasiekia jau su triuškinančia uolų srove, tie visi įdomūs veikimai ir užsiėmimai už namų sienų taip pavojingai pagausėja, kad motinystės ir asmeninės laisvės siekimo perspektyvas išmuša iš tinkamos pusiausvyros.

Jeigu susidaro įspūdis, kad moderniosios motinos pašaukimas yra kupinas sunkumų, tai jų dar daugiau atitenka šių dienų lietuvi motinai, gyvenančiai svetimuose kraštuose. Šalia daugelio kasdieninių pavojų, nuo kurių tenka savo priauglį saugoti ir globoti bet kuriai didmiesčio motinai, susipratusi lietuvė dar turi atsakomybę įpūsti ir išlaikyti savo vaikų sielose lietuviškumo liepsnelę. Tai labai nedėkingas, sunkus ir atsakingas darbas, kuriam įvertinimo nerasi nė spaudos puslapiuose, negirdėsi pasikaitininkų žodžiuose Motinos Dienos progą. Kalbant apie lietuvi motiną, daug romantiškiau minėti "motulę prie ratelio" su abėcėle rankose arba motiną, raudančią partizano sūnaus. Kas drįstų šalia anų didvyrių pastatyti pvz. kad ir kurios nors lituanistinės mokyklos mokytoją ar tėvų komiteto narę, kurią nors pasišventusią skaučių vadovę, jaunučių ateitininkų globėją arba mamą, kuri kiekvieną šeštadienį, atvežusi vaikus į lietuvišką mokyklą, pati su jais sėdasi į mokinės suolą, kad geriau išmokytų savo protėvių kalbą. Be modernios, sąmoningos lietuviškos motinos lietuviybės galas išėivijoje labai lengvai pratomas.

Tačiau, nežiūrint visų rimtų pastangų, viso pasišventimo, ateina valanda, kada kiekviena motina su baime žvelgia į prisimintą atsakomybę ir pasijunta labai menka, silpna, susirūpinusi savo vaikų ateitimi. Nesvarbu, kiek savarankiška, moderni ar "išsilaisvinusi" moteris būtų, ateina valanda, kada ji pritrūksta jėgų ir jaučiasi paklydusi. Mūsų močiutės ir mamos kadaise turėjo specialų ginklą, su kuriuo nugalėdavo neįmanomas kliūtis. Tas ginklas toks paprastas ir kartu taip neginčytinai efektingas,

kad kiekvienai motinai pravartu jį prisiminti. Tai malda į Dangiskąją Motiną. Mūsų prosenelės, močiutės ir motinos sėmėsi stiprybės iš jos ir todėl šiandien prisimenamos su pagarba, skirta tautos didvyrėms. Kodėl ir mums nepasikliauti motinų Motinos globa? Tada daug sunkenybių tikrai palengvėtų.

PASAULIO SUKRIKŠČIONINIMAS IR KRIKŠČIONYBĖS SUPASAULINIMAS

(*"L. L." konkurse I-ją premiją laimėjęs
straipsnis*)

VACYS KUPRYS

Bičiuli, kaip čia įėjai,
neturėdamas vestuvinio drabužio

Mat. 22, 12-13

KRIKŠČIONYBĖ IR PASAULIS

Perskaičius šio rašinio pavadinimą, gal ne vienam kils klausimas: o kas yra "pasaulis", jeigu jį galima ar net reikia krikščioninti, ir kas yra krikščionybė. Kur glūdi krikščionybės esmė? Niekas negali geriau atsakyti į šią klausimą už patį Kristų. Todėl atsakymo turime ieškoti ne kur kitur, o evangelijose. Deja, čia nerasime krikščionybės vardo. Žodis "krikščionybė" atsirado tik po Kristaus, jau susitelkus krikščionims į bendruomenę. Senovėje ir dabartyje tiems, kurie stovi šalia krikščionybės, ji reikiama ne ką kita kaip religinę organizaciją. Tikintiems Kristaus dievystė, krikščionybė turėtų reikšti tai, ką Kristus vadina dangaus karalyste. Kad apie ją Kristus yra labai daug kalbėjęs, paliudija ypač Mato evangelija. Ne visi pajėgę suprasti, ką Kristus norėjo pasakyti, kai jis kalbėjo apie dangaus karalystę, nors savo mintis reiškė la-

bai paprasta ir kartu vaizdinga kalba. Ne visi suprantame ir šiais laikais dangaus karalystės — krikščionybės prasmę. Ir tai yra todėl, kad ji suprantama ne mokslinių studijų pagalba, o gera valia, nusižemimu ir veiklia meile. Mažutėliai neturi mokslo išminties, o vienok jie stovi arčiausiai prie dangaus karalystės. Kristaus pasakojimuose apie dangaus karalystę lengvai galime pastebėti, kad ji nėra kas nors panašu į užbaigtą stovį, o veiksmas. Tikiau pasakius, ji yra Dievo ir žmonių tarpasmeninis sąveiksmis. To sąveiksmio pradininkas yra pats Dievas: kviečia mus į vestuves, į vynuogyną, sėja gerą sėklą. Vieni kvietimą priima, kiti atmeta ar atvyksta pavėlavę, dar kiti atvykę nevykdo Jo valios. Taigi krikščionybę galime aptarti kaip Dievo ir žmonijos bendrą veikimą, kad būtų atstatyti tarp jų pažeisti ryšiai į pirmąsias būvį.

Kai kalbame religine ar moraline prasme apie pasaulį, turime galvoje ne tiek pačią gamtą, o gautas išdavas iš gamtos ir Žmogaus sąveiksmio. Žmogaus žemiškas gyvenimas apsprendžiamas visų pirma jo paties sukurtų vertybių: ūkinių, socialinių, kultūrinių ir dar kitokių. Be jų žmogaus gyvenimas žemėje vargiai būtų įmanomas. Taigi pasauliu vadinsime laikinųjų (ne amžinųjų ar dorinių) vertybių visumą ir jų santykį su žmonija. Tačiau laikinųjų vertybių ir žmogaus santykis reiškiasi ne tik tuo, kad jos patenkina žmogaus reikalavimus. Galima ūkinę vertybę suvartoti, lygiai galima ją vargšui dovanoti ir atvirkščiai — iš kito pavogti. Kai kas menine vertybe tik grožisi, o kai kas tariasi teisingas, statydamas ją Dievo vietoje. Taigi žmogaus santykis su laikinąja vertybe labai lengvai tampa teigiamu ar neigiamu moraliniu veiksmu — vedantis prie Dievo, arba tolinantis nuo Jo. Toj vietoj susitinka pasaulio sukrikščioninimo ir krikščionybės supasaulinimo veiklos poliai.

PASaulio suKrikščioninimas

Pasaulį sukrikščioninti reiškia suvesti jį į tokią darną, kad jis tarnautų žmogaus ir

Dievo santykiams perkurti. Su Kristaus atėjimu į pasaulį dieviškoji pasaulio atnaujinimo dalis yra atlikta, bet pilnas santykių atstatymas be žmogiškojo indėlio nėra įmanomas. Jei žmogus nebūtų įjungiamas į šį moraliai kūrybinį darbą, jei santykių atstatymą pasiimtų tik pats Dievas, tai žmogus būtų tuo pačiu nužmogintas. Netektų prasmės ir nuodėmė, nes žmogus būtų pataisytas tik kaip sugedęs daiktas. Kad žmogus pats save ir pasaulį turi užbaigti kurti, matome iš to, jog jau žmonijos pradžioje rojus nebuvo apėmęs visos žemės, o tik mažą jos dalelę; Kristaus žodis betarpiškai buvo skelbiamas tik mažai žmonių grupei, kuri betgi buvo įpareigota perduoti jį visoms tautoms, kad "garstyčios grūdas išaugtų į didelį medį".

Pasaulio sukrikščioninimas prasideda su priėmimu Dievo kvietimo. Kiekvienas, prieš pradėdamas pasaulio sukrikščioninimą, turi būti ta geroji dirva, į kurią kritęs grūdas galėtų dygti ir augti; turi neatsisakyti eiti į Valdovo vestuvių puotą ar jo vynuogyną; turi priimti jo duodamus talentus. Kitaip tariant, pasaulio sukrikščioninimo kūrybos šaltinis turi būti pats Dievas. Ir šituo šaltiniu jis gali būti tik tam, kuris yra jam atviras

— turįs gerą valią, nužemintą dvasią ir meilę. Kristui gimus, angelų giesmės žodžiai — ramybė geros valios žmonėms — jokių būdu geros valios žmonių neatleidžia nuo pareigos veikti. Ramybė jiems, nes Kristus savo gimimu atnešė užtikrinimą, kad visi geros valios žmonės, kurie artinasi prie Dievo, nebus atstumti. Taigi geros valios žmonėms kaip tik atėjo laikas veikti. Ramybė yra ir tiems, kurie, būdami geros valios, tikrojo Dievo nepažįsta. Tačiau tai nereiškia, kad tokiam geros valios pagoniui krikščionys neturėtų pareigos nešti tikrojo Dievo pažinimą. Į "vestuvių puotą" esame kviečiami visi ir visą laiką ir todėl visi tie, kurie apie ją žino, turi būt kviesliais tiems, kurie apie tai dar nežino. Betgi rūpestis turi būti dar didesnis tais, kurie neturi geros valios. Krikščionis, kuris nesirūpina kitais, tuo pačiu pats neturi geros valios.

Algirdo Grigaičio nuotr.

“Laiškų Lietuviams” konkurso premijų įleikimo iškilmės. Iš k. į d.: dr. Milda Budrienė (mecenatė), Aleksandra Eivienė (III premija), Vytautas Kasniūnas (jury kom. sekr.), Vincas Kuliešius (mecenatas), Juozas Vaišnys, S. J. (red.), Vacys Kuprys (I premija).

Dangaus karalystė ateina pas nusižeminius. Ką reiškia būti nusižemintu? Nusižeminimo nereikia sutapatinti su savęs niekinimu. Nusižeminimas yra atvirumas Dievo valiai ir išpažinimas jam priklausomumo. Nusižemindami stipriname ryšius su Dievu, gaudami iš jo jėgų mūsų dorinei kūrybai. Puikybė, atvirkščiai, veda mus į užsidarymą, egocentiškumą ir tuo pačiu – ardymą bet kokių bendruomeninių ryšių tarpe žmonių ir tarp Dievo ir žmonių.

Dangaus karalystė neįmanoma be meilės. Dievas pats siunčia meilę ne tuščiais žodžiais, o apdovanodamas malonėmis. Tačiau turime neužmiršti, kad kiekviena malonė mums neša savyje mažesnę ar didesnę pareigą. Ir tuo ji tampa dar didesne malone. Jei Dievas teduotų malonę ga-

vėjui sunaudoti, o ne kaip savotišką medžiagą ar galią kurti, tai atitrauktų jį nuo dangaus karalystės statymo. Kiekviena duota Dievo dovana, perkurta ir dovanota artimui, tampa dovana pačiam Dievui. Tai ypatingai tenka priminti tiems, kurie yra gavę iš Dievo gabumų ar talentų dovanas.

Palyginimas apie Valdovą, kuris padalino savo tarnams talentus, vaizdžiai pasako, kad gavę talentą turime veikti, o neužkasti jo į žemę. Dievo malonė mielai priimama, bet kai paaiškėja, kad ji neša su savim ir pareigą, tai daugelis ją užkasa į žemę. Tiesa, kad gyventi kitam yra kartu gyventi ir sau, daugumui nėra priimtina. Ir atrodo, kad ji niekada visai nebus priimta. Tai yra didžioji pasaulio nelaimė, kuri bus tik tiek pašalinta, kiek pats pasaulis bus tikraja

prasme sukrikščionintas. Kaipgi konkrečiai turėtų atrodyti sukrikščionintas pasaulis? Užbaigta sukrikščioninto pasaulio žmonija tikrai nesulauks. Jei tai būtų pasiekta, pati krikščionybė nebektų prasmės. Apie pasaulio krikščioniškumą sunku spręsti iš jo išorinių apraiškų. Jei komunistai turi šiokių tokių jiems kaip ateistams naudingų pasekmių pavertus bažnyčias muziejais ar šokių salėmis, tai, pavertus fabrikus bažnyčiomis ar vienuolynais, pasaulio nė kiek daugiau nesukrikščionintume. Netikusią pasaulio tvarką, nežiūrint kurioj srity ji čia pasireikštų, tinka pakeisti geresne, bet nuo to jis nepasidarys krikščioniškesnis. Pasaulis ne todėl nekrikščioniškas, kad jame dominuoja žemiškos vertybės, bet todėl, kad jos nepalenkiamos žmonijai suartėti su Dievu. Turtuoliui ne dėl turtingumo sunku patekti į dangaus karalystę, bet todėl, kad turtai jam yra aukščiausia vertybė, kurios jis nepajėgus atsisakyti didesnės vertybės naudai. Žemiškos vertybės ne tik gelbsti žmogui, bet jį ir gundo. Ir kuo jų daugiau, tuo stipriau tos dvi priešingos tendencijos jose reiškiasi.

Todėl, augant gerovei ir kultūrai, lygia-grečiai neauga žmonijos moralinis lygis. Kai kas čia meta didelį kaltinimą krikščionybei. Esą ji pasaulyje nesugebėjus per du tūkstančius metų įgyvendinti regimos moralinės pažangos ir todėl esanti arba negyvenimiška, arba veidmainiška. Kaltintojai užmiršta du dalyku: kad moralinių vertybių neįmanoma akumuliuoti taip, kaip ūkinės ar kultūrinės vertybės, ir kad "raugių sėjėjas" niekada nemiega. Jei būtų kitaip, tai šiandieninis žmogus būtų "moralishkai" daugiau privileijuotas už tą, kuris gyveno prieš kelis šimtus metų. Tačiau tokia "moralinė" privilegija būtų nebemorali. Šiandien žmogus daugiau išmano ir turi daugiau gėrybių, bet tikriausiai spaudžiamas, daugiau negu kitais laikais, abejonių ir pagundų. Visais laikais jis pašauktas dirbti ir kovoti, kad prasimuštų prie Dievo.

Kalbėdamas apie dangaus karalystę, Kristus skirsto pakviestuosius į dvi grupes: tuos, kurie atvyko, ir tuos, kurie vienaip ar

kitaip atsikalbėjo. Tačiau vienas iš jų buvo ypatingas. Pakviestas kvieslių jis atvyko į vestuvių puotą, neužsidėjęs vestuvinio drabužio. Vilkėdamas darbui skirtą, o ne vestuvinį rūbą, jis suardė vestuvinę tvarką ir nuotaiką, todėl valdovas jį labiau pasmerkė už tuos, kurie visai neatvyko. Tai tas, kuris tariasi esąs krikščioniu, bet jo krikščionybė yra skirta ne pasauliui perkeisti, bet pasauliui tarnauti. Krikščionybės supasaulinimas reiškiasi tuo, kad ji bandoma nukreipti nuo jos pagrindinio tikslo arba vertinama tik tiek, kiek ji dalyvauja žemiškų vertybių kūrime.

SUPASAULINTOS KRIKŠČIONYBĖS APRAIŠKOS

Galimas daiktas, kad Kristus neatsitiktinai leido atvykti tik vienam asmeniui be vestuvinio drabužio. Jo darbinis drabužis išskyrė jį iš bendruomenės — padarė jį "individualiu svečiu", kurio šeimininkas, deja, nepripažino. Tai "individualios krikščionybės" atstovas. Tai tie, kurie dangaus karalystės siekia maldomis, kontempliacijomis, pasninkavimu, bet kartu vengia susitikti su nuodėmingu pasauliu ir todėl praktiškai neatlieka jokie naudingo darbo žmonių bendruomenei. Jie yra išdidūs savo tariamai pasiekta tobulybe, neišmanydami, kad ne "tobulieji" matys dangaus karalystę, o tie, kurie atėjo pagalbėti mažutėliams. Labai panaši, bet tik paprastesnė yra "davatkiška krikščionybė". Šios "krikščionybės" tikslas yra sudaiktintas dangus: kaip graži ir turinti visokių patogumų sieloms skirta vieta. Gausios maldos, devocionalijų branginimas, šventų vietų lankymas: tai pagrindinės priemonės dangui laimėti. Davatka nelinkęs artimui nešti dovanos, o reikalavimą — "tu privalai". "Tu privalai ne pareigas atlikti savo artimui, bet turėti toki gyvenimo stilių, kaip aš!" Davatkiška "krikščionybė" yra lyg dalis "paragrafinės moralės" krikščionybės. Ši pastaroji apima daug platesnę žmonių masę. Tai yra tie, kurie dieviškąją įstatymą supranta, ne kaip Dievo šauksmą ir išpėjimą, ne kaip asmeninę į žmogų kreipimąsi, bet kaip varžtą, kaip atitrauktą ir bendrą taisyklę. Taigi pagal

jų sampratą dieviškasis įstatymas, nors savo turiniu skiriasi nuo valstybinio, bet savo esme yra tas pats. Kaip, pralindęs pro valstybinio įstatymo užtvaram, esi išteisintas, taip lygiai turėtum būti išganytas, pralindęs pro dieviškąjį. Kad "prasmukimas" pro dieviškąjį įstatymą reiškia kaip tik mirtį — šito paragrafinės moralės krikščionys nesupranta ar nenori suprasti. Šiai grupei priklausa labai daug reikšmės skiria išvirsinei krikščionybės apraiškai. Bet kokie pakeitimai apeigose, o kartais net bažnyčios balduose (sakyklos panaikinimas) iššaukia jų dvasioje nuogąstavimą, kad tai esąs pačios krikščionybės griovimas. Panaši į šią, bet dar daugiau supasaulėjusi, yra "administracinė krikščionybė". Krikščionių bendruomenė, gyvendama pasaulyje, negali paneigti jo tvarkos ir statomų tam tikrų reikalavimų. Dar daugiau — norėdami pasaulį palenkti krikščionybės tarnybai, turime ją aprengti darbinio rūbu — organizacija. Susižinojimas, kelionės, mokyklos, ūkiniai ir visa eilė kitų reikalų yra neišvengiami — lyg įrankiai Valdovo vynuogyne. Ir kuo išmintingiau šie reikalai tvarkomi, tuo geriau. Tačiau čia slypi ir didelė pagunda, būtent, pajungti pačią krikščionybę, kad ji tarnautų administraciniams reikalams. Nėra paslapties, kad amžių būvyje šitai pagimdai buvo ne kartą pasiduota. Tam reikalui paminėsiu čia vieną subtilų, bet šandien jau tapusį aktualių, klausimą. Gyvenimo patirtis patvirtino kunigų celibato naudingumą. Tik praktiniais, o ne kitokiais tikslais jis ir buvo įvestas. Ir kaipo tokio, jo sankcionavimas turėjo tilpti administraciniuose rėmuose. Deja, amžių būvyje celibatas praktiškai tapo neatjungiamu kunigystės sakramento dalis. Padaryti žmogų už celibato laikymą morališkai atsakomą, reiškia, palenkti krikščionybę, kad ji tarnautų administraciniams reikalams. Todėl, nors atleidimas nuo celibato neša visą eilę kitų pavojų, reikia džiaugtis, kad šandien Bažnyčia šiame reikale yra žymiai nuolaidesnė.

Vadinamieji praktiško galvojimo žmonės dažnai nerodo didelio entuziazmo reli-

giniam gyvenimui, bet daugelis iš jų religijos neatmeta, o ją praktikuoja, vadovaudamiesi grynai ekonominiu principu. Jis skamba paprastai: "Jei Dievo nėra, tai tikėdamas nieko ypatingo neprarandu, o jei Jis yra, tai tikėdamas galiu pelnyti dangų". Stebėtina, kad šitą mintį pasiūlo mums ir kai kurie kunigai. Deja, tai yra tik tariamas, o ne tikras tikėjimas. Jame slypi apgaulė, o ne geroji valia. Jis prilygsta gatviniam drabužiui vestuvinėj puotoj, ir užtat Valdovo pasmerktas.

Po Antrojo Vatikano Suvažiavimo katalikų tarpe pastebimas "judėjimas", kuriam tiktų "Patogumų krikščionybės" vardas. Didįjį suvažiavimo rūpestį jie žiūri ne pasaulio sukrikščioninimo reikale, bet kaip pašalinti su krikščionyste susijusias nemalonus pareigas. Katalikybę reikia reformuoti, moderninti, kad pagaliau ji pasidarytų įvairiais atžvilgiais... patogi. Jie reikalauja, kad krikščionybė be atidėliojoimo pasisavintų dabartines pasaulio nuotaikas, nes nepatogu klausytis, kai masės kalba, kad krikščionybė neinanti "su gyvenimu". Jie reikalauja krikščionybę "sumokslinti", nes nepatogu klausytis, kai priekaištauja, kad krikščioniškos pažiūros nesiderina su kai kuriais moderniomis teorijomis, kurios, tiesa, ginčytinos, bet daugumo mėgiamos. Jie linkę gana liberaliai žiūrėti į seksualinį palaidumą, gimdymo kontrolę ir visa kita, kas varžo kūno malonumus.

Į "Patogumų krikščionybę" yra gerokai panaši "Didžiojo Inkvizitoriaus krikščionybė", kuri ypač ryškiai parodė savo veidą, pasisakius popiežiui prieš gimdymo kontrolę. Buvome liudininkai didelio pasipriešinimo ir pykčio popiežiaus žodžiui. Protestuotojai daugiausia, be abejo, buvo "patogumo" krikščionys, bet jie siekė dar toliau. Jie geidė ne tik patogumo, bet ir atsipalaidavimo nuo atsakomybės. Sveikai galvojant, jei laikai popiežių klystančiu, tai daryk, kaip tau atrodo tinkama, bet kartu imkis už tai ir atsakomybę. Ne, atsakomybę popiežius tesiima pats, tegul atima iš mūsų ir laisvę, bet teduoda mums patogumą. Tai lygiai ta pati mintis, kuri buvo išreikšta F.

Dostojevskio "Broliuose Karamazovuose" pasakojime apie didžiojo inkvizitoriaus susitikimą su Kristumi, bet šiandien nesąmoningai atkartota tūkstančių katalikų.

Ši "krikščionybė" yra vienu požiūriu giminą kitai supasaulintos krikščionybės apraiškai, kurią vadinkime fariziejiškąja. Kai primoji savo pateisinimui ieško autoriteto uždangos, tai antroji bando prisidengti dorine vertybe ar dorybe. Kaip žinome, Kristus fariziejų prisidengimą yra ypatinai viešumon iškėlęs ir pasmerkęs. Farizejiškos apgaulės menas yra iškelti kurią nors vieną dorinę vertybę, kad jos priedangoje galėtų paniekinti tas dorines vertybes, kurios nėra pakeliui jų žemiškiems tikslams. Dorinės vertybės, priešingai laikinosioms, viena kitos pakeisti negali. Jas reikia priimti visas kartu. Sakysim, negalime morališkai būti teisūs sakydami: kadangi pasirinkau meilę, tai neprivalau laikytis teisingumo, arba atvirkščiai. Atmetę bent vieną dorinę vertybę, negalime likti neiškreipę nė kitų. Užtai ir ta dorinė vertybė, kuria bandoma prisidengti (sakysim, meilė) praranda savo esmę, tapdama tik propagandine priedanga. Šiandien meilės ir taikos skelbėjų netrūksta, deja jie nėra meilės ir taikos vykdytojai. Yra ir krikščionių, kurie galvoja, kad tylioji meilė šiais laikais yra bereikšmė ir todėl pasirenka triukšmingą meilės išreiškimą. Tai protestų bei demonstracijų "meilė", kuri ne dovaną siūlo, o stato reikalavimą. Taigi tėra tik priemonė politiniams ar kitokiems žemiškiems tikslams siekti.

Šį skyrelį pradėjau, aptardamas "Individualinę krikščionybę", kuri dėl savo nebendruomeniškumo netapo Dievui dovana ir liko tik "tobulo krikščionio" varde. Užbaigai pažvelkime į "Prometėjišką krikščionybę", kuri savo prigimtimi yra priešinga pirmajai, bet lygiai tiek pat supasaulinta, nors ir iš kitos pusės. Prometėjas, kaip graikiškas mitas sako, pavogė iš Zeuso ugnį, kad ją žmonėms atiduotų. Aukotis, kad padėtum kitiems, yra krikščioniška, bet ar Prometėjaus auką galime laikyti krikščioniška? Dovanodamas ugnį žmonėms, jis iš tikro

daug padėjo žmonių žemiškam gyvenime, bet jo dovana nepavirto į dorinę vertybę. Dar blogiau. Prometėjas, dovanodamas ugnį, padarė prarają tarp Zeuso ir žmonijos. Ar nevyksta kas nors panašaus ir krikščionių tarpe? Yra galvojančių, kad krikščionybės tikrovė glūdi tik gero daryme kitiems. (Salvation Army čia gal būtų tinkamas pavyzdys.) Sakramentai, o ir pats Kristus ar apskritai Dievas, šiai krikščionybės sampratai tėra nereikalingi priedai. Negalima nuneigti, kad šie "krikščionys" atlieka naudingą darbą žmonijai, bet jų dovanos eina ne kaip skola Dievui, o kaip jų pačių – neginčijamų savininkų. Tad nenuostabu, kad prometėjiškos dovanos greitai išsigimsta, pasidarydamos priemonėmis garbei įsigyti, mokesčiams pamažinti ir panašioms žemiškiems reikalams.

Tur būt, nesuklysim sakydami, kad Antrame Vatikano Suvažiavime pagrindinė mintis: kaip sukrikščioninti šių laikų pasaulį? Šiai misijai esame visi pašaukti, ir niekas negali jos atsisakyti, bet būtų naivu ieškoti to darbo vaisių konkrečiose apraiškose, nes Dievo karalystė nusileidžia ir ant nukryžiuoto latro. Krikščionybė yra visą laiką kuriama, ir galutinį jos stovį tematyse prisikėlę iš numirusiųjų. Antra vertus, supasaulintos krikščionybės apraiškas galime lengvai stebėti konkrečiomis formomis, nes jos, susidūrę su pasauliu, čia pasiekia savo tikslą ir tuo pačiu užbaigiamos. Tačiau, žvelgdami į supasaulintą, sužalotą krikščionybę, galime geriau įsijausti į krikščionybės esmę ir jos misiją pasaulyje. Kai svečias į vestuvių puotą ateina su nevestuviniu rūbu, tada geriau pastebime vestuvinio drabužio puošnumą ir prasmę.

IEŠKINYS

I

Juodas angelas iš dešinės,
balta karūna iš kairės
raudonas takas nepražydės.

Žaiskime ieškinį.

Rudeni prasidės ieškinys, nes
dar nenulietos vertybės,
dar nenuťiestas kelias.

Ruduo atneša netikrumą ir klausimą
ir rudens vaisiai beprasmingai žais ieškinį.

Dievas pažvelgė į mane ir nutilo.
Mano sąžinė susilaikė nuo pykčio,
nes vertybių sistema nenukalta,
nes dar nėra ko kalbėti,
nes lygybės nėra.

Oi vargas, vargas, jei jūsų lygtys
neišrašytos juoda ant balto,
vargas, jeigu įstatymai
nenukalėti iš akmens.

ŽIVILĖ BILAIŠYTĖ

II

Rudenį bus vaisių.
Išdžiovinta žemė sutelks
jėgas ir bus vaisių.
Taip, neliūdėkime,
nes vertybes nuliesime.
Juodas angelas iš dešinės,
kur žengė išgrįstas kelias,
kur tiesėsi laiptai į kalnus,
o jie balti, melsvai susiraukę,
baletas sustingęs, balta ant juodo.
Sunku įkopti,
lengva nuriedėti,
juodas angelas
balta karūna
lydi iš abiejų pusių.

III

Kur mes dingsime, kur eisime,
kaip ilgai žaisime — sniegas nutirpo.
Jei sodai nepražydėjo, kaip bus vaisių,
jei žemė sausa, kur rasis jėgos.
Dievas liūdnam purto galva,
nes su manim šnekėti jam neverta,
juodas angelas mane lydi,
balta karūna man pažadėta,
bet rudens vaisiai neatpirkti.

T. JONAS BRUŽIKAS, S. J.

(Trumpa gyvenimo ir darbų santrauka)

BR. KRISTANAVIČIUS, S. J.

Tur būt, nedaug yra senosios kartos lietuvių, kurie nebūtų pažinę T. Jono Bružiko, neklausę jo pamokslų ar negirdėję jo vardo. Tas uolus misijonierius skersai ir išilgai išvažinėjo visą Lietuvą, Vokietiją, Angliją, Jungtines Amerikos Valstybes ir dalį Pietų Amerikos, skelbdamas Dievo žodį, teikdamas sakramentus, lankydamas šeimas ir duodamas visiems krikščioniško gyvenimo pavyzdį. Per 46 sėkmingo apaštalavimo metus jis pravedė beveik 1.000 misijų, rekolekcijų, novenų ir atlaidų, išklause daugiau kaip milijoną išpažinčių, išplatino daug katalikiškos spaudos ir, švęsdamas šįmet 75 metų sukaktį, vadovauja šv. Kryžiaus parapijai Sao Paulo mieste. Tikrai bus ne pro šalį bent suglaustai pažvelgti į jo įdomų gyvenimą ir palinkėti jam daug sėkmingo apaštalavimo metų.

T. J. Bružikas gimė 1897 m. gegužės mėnesio 20 dieną Tvarkiškių kaime, Garliavos valsčiuje. Jo tėvai, Juozas Bružikas ir Agnietė Klusaitė-Bružikienė, valdė 8 hektarų ūkį ir susilaukė dviejų sūnų: Antano ir Jono. Jonuko motina mirė labai jauna, palikdama Antanuką tik 2 metų, o busimąjį misijonierių vos 6 mėnesių. Pradžioje juos augino teta Burnelienė, o vėliau, tėvui vedus antrą žmoną, Burnelienė ir pamotė. Abi buvo vaikams labai geros.

Skaityti ir rašyti Jonukas pramoko pas anų laikų "daraktorius", privačius kaimo mokytojus. Sulaukęs 8 ar 9 metų amžiaus, jis paprašė tėvą, kad leistų jam lankyti Garliavos pradžios mokyklą, esančią už 7 kilometrų. Bet neilgai jam teko lankyti mokyklą, nes kartą taip persišaldė ir susirgo, kad tėvas nutraukė mokslą neribotam laikui. Tačiau kai 1911 m. Pažeruose susikūrė nauja parapija ir pradžios mokykla, Jonukas paprašė tėvą, kad jam vėl leistų mokytis, nes į mokyklą buvo tik puspenkto kilo-

metro. Tėvas nenorėjo nė girdėti, bet vaikas užlipęs ant pečiaus pradėjo balsu raudoti, tada pamotė nuėjo į kluoną pas tėvą ir išprašė, kad leistų nors vienerius metus. Tėvas pagaliau leido su sąlyga, kad padės kulti javus. Jis tada jau ėjo 12 metus. Kadangi jis jau mokėjo skaityti ir rašyti, mokytojas Jeronimas Jonkaitis nutarė atidaryti du skyrius. Pirmame skyriuje buvo tik du: J. Bružikas ir jauniausias mokytojo brolis Maksimas Jonkaitis. Nuo pat kūdikystės (4 metų) Jonukas labai norėjo tapti kunigu, o būdamas pradžios mokykloje ir matydamas gražų klebono Jono Baltrušaičio pavyzdį, dar labiau pasiryžo juo būti.

Pabaigęs pradžios mokyklą ir per vienerius metus paruoštas mokytojo Jonkaičio, 1913 m. J. Bružikas išlaikė egzaminus ir buvo priimtas į Veiverių mokytojų seminariją. Pirmieji mokslo metai jam buvo labai sunkūs, nes jis prastai kalbėjo rusiškai ir buvo pavojus, kad turės pasilikti antriems metams. Bet, pasikeitus vienam mokytojui, J. Bružikui pradėjo geriau sekis.

Prasidėjus pirmajam pasauliniam karui. Veiverių mokytojų seminarija buvo perkelta į Švenčionėlius. Tačiau vokiečiams artėjant į Kauno pusę, seminarija nustojo veikti, ir visi jos auklėtiniai buvo paleisti namo. Nenorėdamas apsunkinti tėvų, J. Bružikas nuėjo į Kauną ir rado darbo prie Kauno tvirtovių (fortų). Ten pasidarbavo tik keletą mėnesių, nes vokiečiai taip priartėjo prie Kauno, kad visi darbininkai buvo atleisti. J. Bružikas norėjo grįžti namo, bet rusų sargyba jo neleido ir tokiu būdu jam teko keliauti į Rusiją. Laimingu sutapimu, pakeliui sutiko savo viršininką, kuris jam davė 10 rublių už atidirbtą, bet neapmokėtą paskutinę savaitę. Vievyje ėlipo į prekinį traukinį ir nemokamai nuvažiavo į Švenčionis. Ten sutiko mokytojų seminarijos

studentą Juozą Vitkauską ir sužinojo, kad Veiverių mokytojų seminarija yra keliama į Kievą. Pasiėkęs Kievą, išgirdo, kad seminarija galutinai apsisistos Soročinsuose, Pultavos gubernijoje. Kai atvyko į Soročinsus, ilgai reikėjo laukti, kol susirinko mokiniai ir mokytojai. Mokslas prasidėjo 1915 m. prieš Kalėdas. Gera pažinęs J. Bružiką Veiveriuose, seminarijos inspektorius Mirošnikovas paskyrė jį seminarijos ekonomu.

Seminarijos kapelionu buvo kun. Pijus Andziulis, su kuriuo J. Bružikas susibičiuliavo ir jam pareiškė, kad noris tapti kunigu. Kun. Andziulis pradėjo jį mokyti lotynų kalbos. Pabaigęs mokytojų seminariją 1917 m. ir gavęs dviklasės mokyklos mokytojo diplomą, J. Bružikas išvyko į Žitomirų ir, nugalėjęs didžiausius trukdymus, pagaliau įstojo į kunigų seminariją. Seminarijos rektorium buvo prel. Muraška. Pasibaigus pirmiesiems mokslo metams, prel. Muraška nusiuntė klieriką J. Bružiką ir Juozą Gutauską (dabartinį prelatą Škotijoje) atostogų į Granovo parapiją. Jos klebonu buvo vaišingas kunigas lietuvis Jonas Bridickas, kun. P. Andziulio geras draugas. Besibaigiant atostogoms 1918 m., pasklido žinia, kad jau galima važiuoti į Lietuvą. Padedant kun. Andziuliui, J. Bružikas gavo iš kun. Bridicko 100 rublių ir, nugalėjęs daug kliūčių, sugrįžo į tėviškę. Savieji jo neatpažino ir manė, kad jis jau seniai nebegyvas.

Sužinojęs iš kunigų, kad Seinuose buvo atidaryta kunigų seminarija, J. Bružikas ten nusiskubino ir buvo priimtas vėl į pirmąjį kursą, nes antro ir trečio nebuvo, bet per metus baigė visą filosofijos kursą. Filosofiją dėstė kun. Pijus Bielskus, vėliau tapęs kelių prezidentų sekretorium. Išlaikęs egzaminus, kitais metais J. Bružikas buvo priimtas į pirmąjį teologijos kursą. Seminarijos rektorium buvo kan. V. Vizgirda, o dvasios vadu — kun. V. Dvaranauskas. Kadangi J. Bružiko tėvai buvo neturtingi, seminarijos vadovybė jam pranešė, kad už mokslą galėsias atsilyginti, gavęs kunigo šventimus.

Lenkams užėmus Seinus, klierikai nakčia keliais vežimais buvo nuvežti iki Trumpalių kaimo ir ten paleisti prie Lietuvos sienos.

Tada kunigų seminarija buvo atidaryta Zyplių dvare, Lukšių parapijoje. Ten ji išbuvo 1919-1920 metais. Suradus patogesnes patalpas, seminarija persikėlė į Gižus. Paskutiniaisiais dvejais metais J. Bružikas buvo paskirtas klierikų dekanu.

1921 m. rudenį Gižų seminariją aplankė šv. Tėvo atstovas, busimasis nuncijus Antonio Zechini. Prof. Stankevičiui padedant, J. Bružikas paruošė sveikinimo kalbą. Būdamas jėzuitas, A. Zechini paragino klierikus važiuoti į Romą ir ten stoti į Jėzaus Draugiją. Apie įstojimą į jėzuitų ordiną J. Bružikas seniai galvojo, bet nežinojo nei kaip, nei kur. Išgirdęs iš Zechini apie tą galimybę, J. Bružikas nusiskubino pas seminarijos rektorių ir paprašė, kad leistų jam vykti kartu su Zechini į Romą, nes noris tapti jėzuitu. Rektorius jam patarė stoti į kapucinus. Tuo laiku T. Kazimieras Kudirka, kapucinas, buvo apsistojęs pas T. marijonus Marijampolėje, ir J. Bružikas nuvyko jo aplankyti. Buvo sutarta, kad J. Bružikas stos į kapucinų ordiną. Bet likimas buvo kitoks. Pabaigęs teologiją ir gavęs kunigo šventimus Prienuose 1922 m. rugsėjo 17 dieną, busimasis misijonierius vėl grįžo į Kauno universitetą pagilinti teologijos bei sociologijos ir nuėjo išpažinties pas kun. V. Borisevičių, vėliau Telšių vyskupą. Nuo dėmklausį paklausė, kokį kelią jam pasirinkti. Jis noris būti jėzuitu, bet susitaręs su T. Kudirka, o Gižų seminarijos rektorius siūlęs jam klierikų dvasios vado vietą. Kun. V. Borisevičius patarė stoti pas jėzuitus. Tą patį patarimą jam davė ir kiti du kunigai. J. Bružikas yra veiklos žmogus ir, išgirdęs tokius patarimus, nuvyko į Veiverius, kur T. Benediktas Andriuška, S. J., vedė kunigams rekolekcijas. Atlikęs išpažintį ir atlaikęs mišias, jis apsisprendė tapti jėzuitu. Susitaręs su T. Jonu Kipu, kun. J. Bružikas 1923 m. spalio mėnesio 12 dieną įstojo į jėzuitų ordiną ir pradėjo naujokyną Olandijoje. Prieš jį buvo įstoję du klierikai: Juozas Venckus ir Jonas Paukštys.

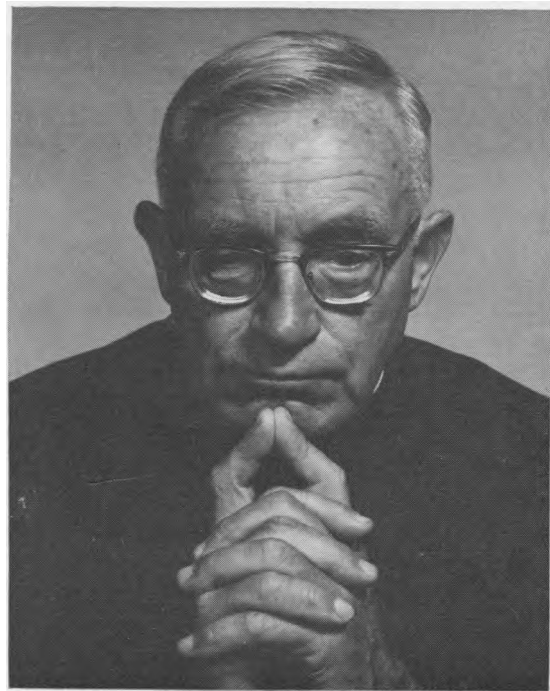
Pabaigęs naujokyną ir pagilinęs filosofiją, 1926 m. T. Bružikas grįžo į Kauną ir tuojau įsijungė į darbą. Pradžioje jis tapo

Kauno jėzuitų gimnazijos direktorium ir dėstė lietuvių kalbą bei istoriją keliose klase. 1927 m. perėmė "Žvaigždės" ir "Misių" redakcijas, tapo Maldos Apaštalavimo ir Marijos Sambūrio direktorium. Bet jį viliojo ne sausas mokyklos darbas, o tiesioginis apaštalavimas: misijos ir rekolekcijos. Gavėnios ir atostogų metu jis apaštala-vo parapijose ir pradėjo garsėti kaip iškalbus ir uolus misijonierius. Slenkant metams, jis vis dažniau išvažiuodavo į provinciją, kur buvo jo mėgiamiausioji darbo dirva.

Kviečiamas JAV lietuvių kunigų ir gavęs vyresniųjų leidimą, 1931 m. rugpiučio 4 dieną T. J. Bružikas išvyko į Ameriką. Apsistojo Brooklyne pas kun. Norbertą Pakalnį, kuris, kaip rašo misijonierius savo atsiminimuose, "pasidarė amžinas T. Bružiko draugas". Atsivežtas 4 tonas knygų jis išsiuntinėjo į tas parapijas, kur buvo pakviestas vesti misijų. Ilgainiui kvietimų buvo tiek daug, kad T. Bružikas turėjo iš anksto užsakymų dvejiems metams. Kasmet jam tekdavo vesti tarp 43 ir 46 savaitių misijų, rekolekcijų ar novenų. Nors T. Bružikui buvo leista apaštalausti JAV tik dvejus metus, bet vyresnieji, pamatę didelį jo pasisekimą, paliko jį apaštalausti Amerikoje 6 metus.

Sugrįžęs į Lietuvą, T. Bružikas pravedė keletą misijų, o rudeniop išvyko į Innsbruką gilinti teologijos. Po poros metų, kai naciai užėmė Austriją, išvarė iš Innsbruko visus užsienio studentus. Kai kiti lietuviai klierikai išvyko į Italiją, T. Bružikas ir T. J. Masilionis pasiskubino į Lietuvą. Teologijos mokslus jau buvo baigęs, o egzaminus galėjo laikyti ir Lietuvoje.

T. Bružikas nenutraukė misijų net tada, kai 1940 m. rusai okupavo Lietuvą. Savo atsiminimuose jis pažymi, kad komunistų metu jis pravedęs net 14 misijų. Tačiau, vedant misijas Sasnavoje, 1940 m. rugsėjo mėnesį komunistai jį suėmė ir pasodino į Marijampolės kalėjimą. Tenai jis slapta apaštala-vo, vedė rekolekcijas ir klausė išpažinčių. Vokiečiams pradėjus bombarduoti Marijampolę, išlakstė kalėjimo sargai, o kaliniai, išlaužę duris, išėjo į laisvę. Tai įvyko 1941 m. birželio 23 dieną. T. Bružikas

Tėvas Jonas Bružikas, S. J.

grįžo į Sasnavą, o iš ten į tėviškę ir į Kauną.

Per 4 vokiečių okupacijos metus T. Bružikas pravedė virš 100 misijų. Deja, rusams okupuojant Lietuvą antrą kartą, vyresniųjų įsakymu T. Bružikas kartu su Br. Petru Kleintu 1944 m. spalio 8 dieną turėjo apleisti Lietuvą. Toks buvo tėvo Provincijolo noras, nors jis pats norėjo pasilikti.

Vokietijoje T. Bružikas išbuvo 4 metus ir pravedė 120 misijų stovyklose, kuriose gyveno lietuviai. 1948 m. jis pravedė Romoje šv. Kazimiero kolegijos kunigams ir klierikams rekolekcijas ir netoli Neapolio esančioje lietuvių stovykloje misijas. Be to, jis aplankė lietuvius Šveicarijoje, Belgijoje, Danijoje. Tik Anglijoje pravedė 85 misijas. 1950 m. gale jis vėl atvyko į JAV, pakeliui į Pietų Ameriką, kur lietuviai jėzuitai norėjo steigti apaštalavimo centrą. Mat, 1949 m. pradžioje T. Jonas Kidykas, lietuvių jėzuitų vyresnysis tremtyje, aplankė Brazilijos ir Urugvajaus lietuvius ir, matydamas sunkią jų dvasinę būklę, paprašė T. Generalą, kad skirtų T. Bružiką ir T. Vladą Mi-

kalauska jų pastoracijai. T. Generolas tam planui pritarė, ir tokiu būdu abudu tėvai atsidūrė P. Amerikoje. T. Kidykas buvo nutaręs juodu siųsti į Urugvajaus sostinę. Į Pietų Ameriką jie išvažiavo 1951 m. sausio 19 dieną. T. Bružikas stabtelėjo Brazilijoje, pravedė keletą misijų, o T. Mikalauskas nuvyko tiesiai į Montevideo.

Pasidarbavęs porą metų Montevideo mieste, T. Bružikas 1953 m. pradžioje vėl atvyko į JAV ir pradėjo organizuoti finansinį vąjų bažnyčios statybai. Statyba buvo pradėta tų pačių metų rugpiūčio mėn. 13 dieną. Kitais metais T. Bružikas grįžo į Urugvajų ir tapo lietuvių jėzuitų misijos vyresniuolu.

Naujam tėvų jėzuitų vyresniajam Čikagoje, T. Br. Krištanavičiui, rūpėjo ir Brazilijos lietuviai. Todėl 1955 m. jis nusiuntė T. Mikalauską į Sao Paulo miestą, kad rastų tinkamą namą ar sklypą, kur būtų galima steigti apaštalavimo centrą. Deja, 1956 m. sausio 23 dieną T. Vladas Mikalauskas, be-

simaudydamas jūroje, gavo širdies smūgį, ir steigimo darbas buvo atidėtas.

Pastoviai įsikūrė lietuviai tėvai jėzuitai Sao Paulo mieste tik 1963 m., kai Lietuvių Sąjunga Brazilijoje jiems perleido Dr. V. Kudirkos mokyklą. Įvykus įvairiems nesusipratimams, 1967 m. pabaigoje tėvai jėzuitai nusipirko nuosavą namą, įruošė koplyčią, o vėliau pastatė salę. 1968 m. sausio 31 dieną kardinolas Rossi įsteigė asmeninę lietuvių parapiją ir paskyrė T. Bružiką klebonu.

T. Jonas Bružikas yra labai spalvinga asmenybė. Jo gyvenime yra įvykę tokių įdomių ir nuostabių nuotykių, kurių negalima apimti vienu straipsniu.

Kas norėtų T. J. Bružiką pasveikinti jo 75 metų ir 50 metų kunigystės progomis, gali rašyti:

Jonas Bružikas, S. J.
Caixa Postal 4421
01000 Sao Paulo, Brazil
So. America

ALKOHOLIZMAS - LIGA

DR. A. GARŪNAS

Žmonės visuomet domėjosi sveikatos klausimais, bet gal niekuomet nebuvo tokio susidomėjimo medicina, kaip dabai. Kai kurie lietuviai daktarai iškėlė mintį, kad būtų naudinga ir "Laiškuose Lietuviams" bent retkarčiais parašyti straipsnį kokia nors aktualia mediciniška tema, o gal ir atskirą medicinos skyrių įvesti. Čia spausdiname pirmąjį šios rūšies dr. A. Garūno straipsnį apie alkoholizmą. Dr. K. Jučas pridėjo taip pat tuoj parašyti ir suorganizuoti kitus jaunos gydytojus, kad rašytų savo specialybės temomis. Už tai visiems gydytojams jau iš anksto tariame ačiū ir tikimės, kad skaitytojams šie straipsniai bus naudingi.

Redakcija

Jungtinėse Amerikos Valstybėse yra apie 6-9 milijonai alkoholikų. Iš jų 20 ar 30 procentų yra moterys, bet kai kurie auto-

riai teigia, kad moterys sudaro pusę viso alkoholikų skaičiaus. Įskaitant ir alkoholikų šeimas, galima tvirtinti, kad apie 25-35 milijonai amerikiečių daugiau ar mažiau kenčia nuo šios ligos. Kiekvienais metais alkoholio įtakojė žūsta apie 26 tūkstančiai žmonių automobilių nelaimėse. Nuo alkoholio kasmet miršta apie 20 tūkstančių žmonių. O Amerikos ekonomija nustoja per metus apie 15 bilijonų dolerių dėl alkoholizmo.

Kiekvieną dieną spaudoje skaitome su pasibaisėjimu apie narkotikus ir jų skaudžias pasekmes, bet alkoholizmo pasekmės yra daug kartų didesnės ir skaudesnės, todėl keista, kad taip maža dėmesio kreipiamą į šią alkoholizmo ligą. Gal tai būtų galima paaiškinti tuo, kad alkoholis yra socialiai priimtas naudoti apie 68% amerikiečių, iš kurių 12% alkoholį naudoja dideliais kiekiais.

Kaip visi žinome, dabar jaunajai generacijai yra labai populiaru marijuana. Tie jaunuoliai, kurie ją rūko, teisinasi, kad vyresnioji karta vartoja alkoholį, o jie vietoj alkoholio vartoja marijuaną. Tačiau statistikos visai ką kita sako. Tie jaunuoliai, kurie rūko marijuaną, daugiau vartoja ir alkoholį už tuos, kurie visai marijuanos nenaudoja. Atrodo, kad čia daugiausia reikšmės turi žmogaus emocinė būklė. Čia visai nesiimame diskutuoti marijuanos kenksmingumo. Be to, gal niekas negali tikrai pasakyti, kokie asmenybės pasikeitimai atsiranda nuo ilgesnio marijuanos vartojimo.

Kaip kiekviena liga, taip ir alkoholizmas gali būti gydomas tik tada, kai alkoholizmo liga yra nustatyta. Čia ir yra didžiausia problema, kaip nustatyti ligą toje pradinėje stadijoje, kai dar galima lengvai išvengti baisių alkoholizmo ligos pasekmių. Visi lengvai pažįstame alkoholiką, kai liga pasiekia sunkią stadiją, bet tokie sudaro tik 3-5% visų alkoholikų. Tad negalima laukti, kol ši liga pasieks sunkią stadiją, kaip negalima laukti, gydant vėžį, kol jis išsiplės po visą kūną. Ankstyva alkoholizmo ligos diagnozė yra pats svarbiausias dalykas, kovojant su šia liga. Jokia liga negali būti nugalėta, gydant tik jos pasekmes.

Jeigu alkoholis naudojamas su saiku, tai nėra kenksmingas. Statistika sako, kad kiekvienas amerikietis per metus išgeria 2.6 galiono gryno alkoholio, o pvz. prancūzas — 6.5 galiono. Amerikiečiai alkoholio naudojimo atžvilgiu stovi septintoje vietoje. Nėra statistinių duomenų, kelintoje vietoje stovėtų lietuviai, bet atrodo, kad jie tikrai neatsilieka nuo amerikiečių.

KAIP PAŽINTI ARTĖJANTĮ PAVOJŲ?

Terminas "alkoholikas" paprastai per plačiai yra vartojamas. Yra daug žmonių, kurie mėgsta dažniau ar rečiau išgerti, bet dar nereiškia, kad jie yra ar taps alkoholizmo aukomis. Labai dažnai jie yra sumaišomi su tikrais alkoholikais — ligoniais. Pagrindinis skirtumas yra tas, kad alkoholis skirtingai veikia įvairius individus: vienus veikia normaliai, kitus — nenormaliai. Šį

skirtumą dar prieš Kristaus gimimą yra pastebėjęs Seneka ir tai aprašęs savo veikalė "Epistolae morales", kur aiškina, kad žodis "pasigėręs" yra vartojamas dviem prasmėm: viena, kai žmogus yra paėmęs tiek alkoholio, kad nustoja save kontroliuoti, o kita, kai žmogus įpranta būti visuomet pasigėręs ir pasidaro šio įpročio vergu.

Šis Senekos aprašytas skirtumas ir yra charakteringiausias alkoholizmo ligos bruožas, priklausęs ne tiek nuo išgerto kiekio, kiek nuo to, kaip alkoholis veikia vieną ar kitą asmenį. Mėgstas daug išgerti normalus gėrėjas taip pat gali turėti daug problemų dėl savo gėrimo, bet jis gali savo gėrimą kontroliuoti, o alkoholikas nustoja tos kontrolės ir, nors stengiasi gerti taip, kaip kiti žmonės, bet kiekvieną kartą, kai tik pradeda gerti, pasigeria. Toliau, ligai dar labiau išsivysčius, pasirinkimas gerti ar negerti, kada ir kiek gerti, visai pranyksta. Ligos sunkėjimas yra pats svarbiausias alkoholio simptomai.

Labai svarbu kaip galima anksčiau atskirti, ar žmogus yra normalus gėrėjas, ar alkoholikas, dar ligai neįsisenėjus, nes tada ir gydymas arba, geriau pasakius, šios ligos išvengimas bus lengviausias. Toks žmogus, į kurį alkoholis nenormaliai veikia, gali būti visiškai normalus, bet visą gyvenimą turi pasilikti visiškai abstinentas. Šioje ligoje niekuomet negalima įgauti imuniteto, ir toks žmogus niekuomet negalės gerti taip, kaip kiti normalūs gėrėjai.

Kadangi medicinoje iki šiol nėra žinoma jokių laboratorinių tyrimų, pagal kuriuos būtų nustatoma nenormalūs gėrėjai, tad svarbu žinoti pirmuosius šios ligos simptomus; pirmiausia gali pastebėti pats individas, kad alkoholis jį veikia kitaip negu kitus. Laiku tai pastebėjus, galima lengvai apsisaugoti nuo šios ligos. Alkoholizmo auka gali būti kiekvienos profesijos, visokio išsilavinimo žmogus. Alkoholiku gali tapti tiek mokyta, tiek bemokslis, tiek vyras, tiek moteris.

ALKOHOLIZMO PRIEŽASTYS

Nors jau du tūkstančiai metų praėjo nuo to laiko, kai Seneka pastebėjo, kad į alko-

holį žmonės skirtingai reaguoja, bet iki šiol nėra surasta to skirtingumo priežasties. Vieni mano, kad tai silpnavališkumas, kiti galvoja, kad čia yra kaltos aplinkybės, kiti priežastimi laiko kokią nors nelaimę ar draugus. Moksliniai tyrimai taip pat negali surasti priežasties, tačiau visi sutinka, kad yra daug alkoholizmo priežasčių. Tos priežastys gali būti įvairių fizinių ir psichinių savybių mišiniai.

Alkoholizmo liga gali būti pažinta iš simptomų, kuriuos galima suskirstyti į tris stadijas: pradinę, vidutiniškai pažengusią ir toli pažengusią.

PIRMIEJI SIMPTOMAI

Vienas svarbiausių alkoholiko simptomų — pažadai negerti, mažiau gerti arba bent kurį laiką visai negerti. Paprastai tų pažadų jis neišlaiko. Tuo ir jis pats pradeda rūpintis, nuo kitų slepia savo gėrimą, nuolat sako netiesą apie išgertą kiekį.

Kiti simptomai — gėrimas prieš einant į kokį subuvimą, nors gerai žino, kad ten bus duodami gėrimai; noras gerti tam tikru laiku, pvz. prieš pietus ar vakare tam tikrą valandą ar noras gerti tam tikromis progomis, pvz. einant į teatrą, koncertą, susitinkant kokį asmenį ar savaitgalį važiuojant į užmiestį. Gėrimas nuvargus arba norint nuraminti nervus, užsimiršti kokį nors nemalonų įvykį, nes niekas kitas jam tokiais atvejais negali padėti. Normalus gėrėjas taip pat kartais gali gerti panašiomis progomis, bet jo gėrimas paprastai neapims visų čia minėtų simptomų. Iš vieno ar kito simptomo dar negalima daryti išvados, kad tas žmogus jau alkoholikas.

Pradžioje alkoholikas paprastai daug pakelia, jis išgeria daugiau už kitus ir rečiau serga pagiriomis. Tačiau jau ir šioje stadijoje alkoholikas dažnai nebepreismina, ką kalbėjo ar darė (black-outs), nors kiti to ir nepastebi, nes jis vaikščioja ir kalba normaliai. Šioje stadijoje alkoholikas, nesu-

prasdamas, kad gėrimas jį veikia skirtingai, pasigėręs kitą dieną klausia savo draugus, ką jis pridaręs, ką kalbėjęs, kaip parėjęs namo, o kiekvienos ligos atveju, taip ir

čia gali būti įvairių nukrypimų nuo paprastų simptomų, pvz. kai kurie jau iš pat pradžios pradeda taip gerti, kaip toli pažengę alkoholikai. Kiti geria tik tam tikrais periodais, su ilgomis negėrimo pertraukomis. Vystantis ligai, šios pertraukos vis trumpėja. Nežiūrint mažų nukrypimų, ši pradinė stadija gali tęstis iki dešimt metų ir tokia lėta progresija dažnai nuslepia šią ligą, jos nustatymą ir gydymą.

VIDUTINIŠKAI PAŽENGUSI STADIJA

Šioje stadijoje toliau tęsiasi minėtieji simptomai. Pažadas negerti būna vis dažnesnis ir stipresnis, ypač savo šeimos nariams, o darbe — viršininkui. Ypač pažada sau, kad bus atsargesnis ir kontroliuos savo gėrimą. Jis labai stengiasi išlaikyti tuos savo pažadus, bet niekuomet neišlaiko. Nepažindami šios ligos, ir jo artimieji, ir jis pats vis dar tikisi, kad jis galės kontroliuoti savo gėrimą. Tiesos nuslėpimas apie savo gėrimą darosi vis dažnesnis reiškinys. Faktas, kad jo gėrimas yra skirtingas nuo kitų, darosi vis aiškesnis ir atsiranda reikalas vis dažniau meluoti apie savo gėrimą.

Šioje stadijoje alkoholikas jau geria, nelaukdamas kitų, nešiojasi su savim atsargą ir mažiau rūpinasi pavalgymu negu gėrimu. Jis jaučiasi pervargęs, nervingas, nelaimingas ir jau negali normaliai gyventi be gėrimo. Dažniau ir dažniau jis geria vienas, pasigeria eidamas į darbą ar susirinkimą, jo apsiėjimas su šeimos nariais ir draugais darosi vis sunkesnis. Vis dažniau jam pasitaiko tie minėtieji "black-outs", vis dažniau pasigeria iki sąmonės netekimo. Alkoholikas jaučia ateinančią katastrofą, bet yra bejėgis kovoti ir labai retai šioje stadijoje kreipiasi pagalbos. Ši stadija tęsiasi maždaug 2-5 metus, o paskui pereina į paskutinę stadiją, kai alkoholikas geria tam, kad gyventų, o gyvena tam, kad gertų. Apie šią stadiją nėra reikalo daug kalbėti, nes joje jau kiekvienas atpažįsta alkoholiką.

Kai kurie autoriai dar skiria kitas alkoholikų rūšis, pvz. gatvės valkatų (Skid-row) alkoholikus. Tai dažniausiai fiziškai sveiki ir be emocinių problemų žmonės, bet neturį

jokių aukštesnių siekimų nei ambicijų, nebendraudą su kitais. Jie geria vieni ir nenori pakeisti savo gyvenimo būdo. Tokie alkoholikai yra retai išgydomi.

KAS NĖRA ALKOHOLIKAS?

Manoma, kad JAV yra maždaug 68% gyventojų, kurie geria, bet nėra alkoholikai. Šiuos gėrėjus galima suskirstyti į keletą grupių: 1. mažai geriantieji, kurie šiek tiek išgeria keletą kartų per metus; 2. vidutiniškai geriantieji — jie išgeria dažniau įvairiomis progomis, bet tik po keletą stikliukų, tai dažniausiai tie, kurie geria vyną, alų, bet retai stipresnius gėrimus; 3. "socialūs gėrėjai", kurie išgeria ir daugiau, o kartais ir pasigeria kokiomis nors ypatingomis progomis, bet dažnai būna savaitėmis visai negėrę. Visos šios grupės aiškiai nepriklauso alkoholikams.

Dar yra ir kita daug geriančiųjų grupė. Nėra lengva juos atskirti nuo alkoholikų. Jie mėgsta daugiau išgerti keletą kartų per savaitę, ypač savaitgaliais. Gėrimas yra svarbi jų gyvenimo dalis. Be išgėrimo jiems visokie pobūviai ir susitikimai būtų labai neįdomūs. Juose gali pasireikšti labai panašūs simptomai kaip ir alkoholikų pirmojoje stadijoje, bet yra ir skirtumų, iš kurių galima pažinti, kad jie nėra alkoholikai. Tokių gėrėjų stovis neina nuolat blogyn, jie gali 10 ar 20 metų maždaug vienodai gerti ir vienodai į alkoholį reaguoti. Jie gali be didesnių pastangų pereiti į "socialų gėrėją". Toks gėrėjas, esant svarbiam reikalui, gali sumažinti savo gėrimą, pvz. susirgus arba gavus atsakingą darbą. Tokie gėrėjai gali pasirinkti gėrimo laiką, vietą ir draugus.

Dažnai ir pats gėrėjas rūpinasi, ar jis nėra alkoholikas. Norint tai sužinoti, gali padėti toks bandymas. Reikia nusistatyti gerti 2-3 stikliukus kiekvieną vakarą — nei daugiau, nei mažiau. Tai tęsti dvi savaites, o po to visai negerti. Jeigu esi alkoholikas, tai toks bandymas arba visai nepavyks (bus neįmanoma nustoti gerti), arba reikės tokių didelių pastangų, kad jau būtų beveik lengviau visiškai negerti. O nealkoholikui toks bandymas bus visai nesunkus, nors jis

ir būtų įpratęs gana daug gerti. Bet daug geriantis, nors jis ir nebūtų alkoholikas, gali daug pakenkti savo sveikatai, šeimai ir karjerai.

AR TU NESI ALKOHOLIKAS?

Norint sužinoti, ar nesi alkoholikas, dr. Block siūlo atsakyti į 5 klausimus:

1. Ar geri vienas?
2. Ar jauti norą gerti tam tikru dienos metu?
3. Ar turi dažnai "gėrimo periodus" — išgėrimus, kurie tęsiasi keletą dienų?
4. Ar pradedi gerti iš pat ryto?
5. Ar gėrimas tau netrukdo atlikti savo darbo?

Jeigu gali atsakyti "taip" bent į vieną klausimą, reikia labai susirūpinti. O jei teigiamai atsakysi bent į du klausimus, tai jau tikrai esi alkoholikas. Žinoti, ar esi alkoholikas, ar ne, yra labai svarbu, nes nealkoholikui, nors ir daug geriančiam, problema yra daug lengvesnė — jis tik turi sumažinti gėrimą. Su alkoholiku yra daug sunkiau — jam reikia visiškai nebegerti, būti visiškai abstinentu.

GYDYMAS

Kaip daugelį kitų ligų, taip ir alkoholizmą žmonės paprastai pradeda gydyti naminiu būdu, ypač kad daugelis alkoholizmo nelaiko liga, o tik valios silpnumu. Pradedama nuo sugėdinimų, apeliavimo į ambiciją ir visokių "moralų skaitymų". Retai tokie dalykai atneša vaisių. Dažnai reikalinga tik pagadina. Žinoma, geriausias alkoholizmo gydymas būtų padaryti alkoholiką normaliu gėrėju, nes pasidaryti visiškai abstinentu daugeliui atrodo "per brangi kaina".

Paskutiniu metu medicinos literatūroje pasirodė bandymų padaryti alkoholiką normaliu gėrėju. Kalifornijoje yra įsteigta specialių klinikų, kurios teigia, kad yra pasiekusios gerų rezultatų, bet tai yra tik pavieniai asmenys ir dar labai trumpas laikotarpis, kad būtų galima padaryti pastovesnes išvadas. Tad iki šiol yra tik vienas gydymo būdas — pasidaryti visiškai abstinentu. Toli pažengusio alkoholiko gydymas yra labai sunkus, komplikotas ir visuomet yra pavojus atkristi.

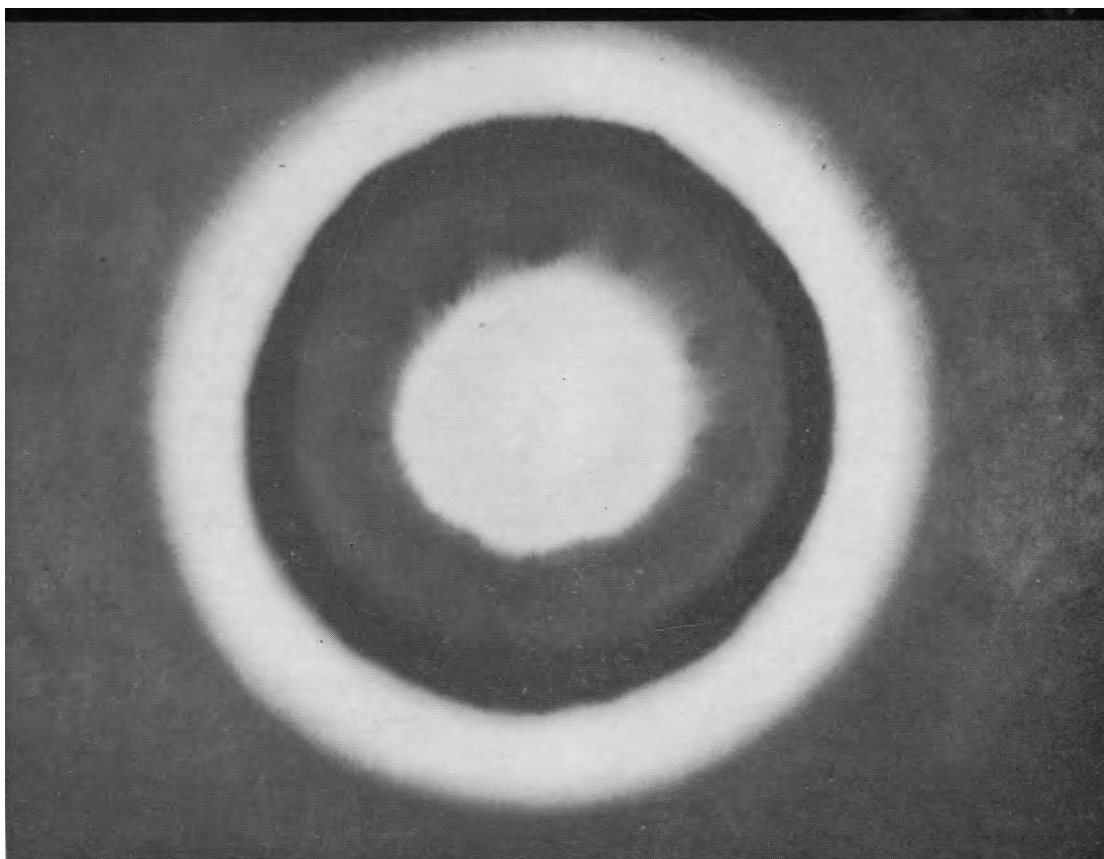
Jonas Kelečius

Ruduo (mišri technika)

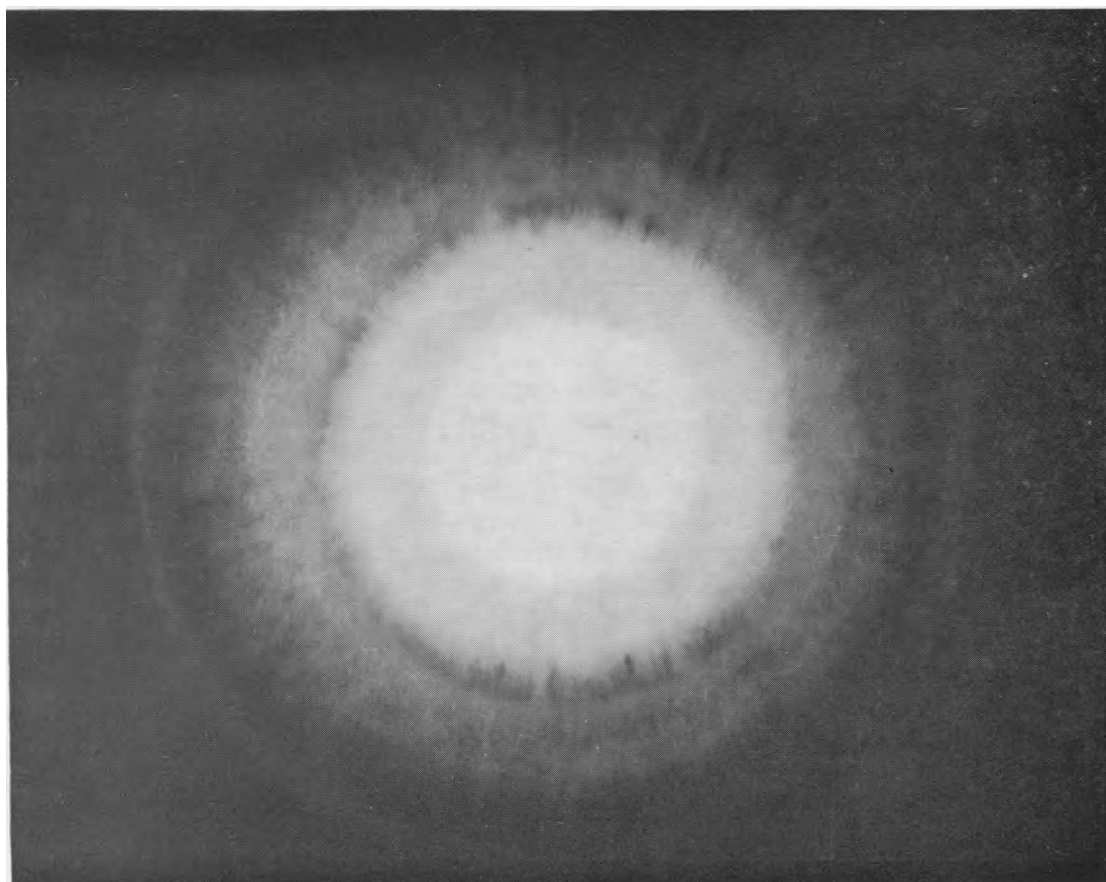
Jonas Kelečius

Audra ateina (akrilika)

Irena Mickunienė

Lumia 9 (1971)

Irena Mickunienė

Lumia 12 (1972)

KAIP SKRIEJANTI DULKĖ

HALINA MOŠINSKIENĖ

Išklydęs iš tėviškės, sutikau šalto mūro ir slidaus asfalto gatves. Ieškojau šviesos sustingusių ženklų lakštuose ir ilgėjausi žaismo, sukurtą žmogaus rankų. Mano jaunystės Dieve, pamėčiau tave iš savo akių ir buvau toks vienišas ir toks apleistas.

Gavėnia — prie galo. Prasideda Didžioji Savaitė. Šiame Pietų Amerikos krašte ji mažai kuo tesiskiria nuo paprastos savaitės. Velykas čia primena parduotuvėse ir kepyklose sukabinti palubėse šokoladiniai kiaušiniai, įvynioti įvairių spalvų aliuminiame popieriuje. Čia nėra papročio dažyti margučių, nė cukrinio balto avinėlio niekas nestato tarp sudaigintų avižų. Velykos mažai kuo skiriasi nuo Kalėdų, nes tropikų krašte nei sniego, nei tikro pavasario nėra. Šventės žymimos tik kalendoriuose.

Verbų sekmadienį žmonės neša tikrus palmių lapus ir alyvų šakeles pašventinti. Bažnyčių altoriai visada gyvomis gelėmis išpuošti. Štai po sumos priešais lietuviškos parapijos bažnyčią "Vyto" užėjo užte užia. Radijo garsiakalbis perduoda futbolo rungtynių eigą, o prie stalelių susėdę šv. Juozapo broliai pilsto alų ir dainuoja "Tu

Žinoma, alkoholizmas negali būti pagydytas vaistais, skiepijimu ar operacija. Neatrodė, kad kada nors būtų galima šią ligą pagydyti grynai medicinos priemonėmis. Tai yra sritis, kur gali daugiau padėti ne gydytojai, bet kiti įvairių sričių specialistai. Kaip gydyti toli pažengusį alkoholiką, jau būtų atskira tema, tik reikėtų paminėti, kad pvz. Čikagoje yra "Alcoholic Treatment Center", 3026 S. California Ave., kur norintieji išsigydyti iš šios ligos gali būti nemokamai paguldyti į ligoninę. Taip pat labai gerų rezultatų yra pasiekusi organizacija "Alcoholics Anonymous". Tad alkoholikams yra labai patartina kreiptis į vieną ar kitą minėtą instituciją.

giriala, tu žalioji" — jų įraudę veidai ir praplikę viršugalviai rasoja smulkiais lašeliais; vienas kitas iš švarko išniręs, nes lauke šilta, ir užėjo gana tvanku. Jie labai patenkinti — procesija buvo iškilminga su žibintais ir baldakimu, bet įspūdingiausiai skambėjo jų stiprūs balsai, giedant iš senovinių kantičkų.

Čia jie teuzėjo "gerklių praskalauti", prieš eidami pietų, nes jų pačios nelabai mėgo, kad paskutinę savaitę prieš Velykas vyrai alumi svaigintųsi ir namuose dainas trauktų. Šiaip nuo seno buvo priimta, kad lietuviai po pamaldų sueina prie stiklo alaus pabendrauti. Tad ir dabar niekas nesistebėjo, kad "Vyto" užėjo smagi nuotaika. Tuo metu gatvėje mažai tesimatė praeivių, ir vėjas įsismaginusiai gainiojo dulkių debesėlius, krūvelėn varinėdamas sutryptų verbų likučius.

Praeidama pro šventorių, ji pakėlė liuaną alyvos šakelę, nupurtė ir užkišo tarp laikraščio lankų, bet čia pat pasigedo rūtų, mėtų ir razetų kvapo, be kurių neįsivaizdavo nė vieno atlaidų tėviškės bažnyčiose. Ten irgi kokioje nors netolimoje užkandinėje įsismaginę vyrai traukdavo: "Aš žaliuosiu vasarėlę per tą pačią gražumėlę". Tad kiekvieną sekmadienį, kai ji praeidavo pro šį lietuviškų nuotaikų kampelį, praeities epizodai sumirgėdavo spalvingomis figūromis, tarsi kaleidoskope, ir kiekvieną kartą ji apmąstydavo tas nuotaikas.

Negrįsta gatvė leidosi pakalnėn, o dainos posmai ją vijosi, pasišokinėdami vienaaukščių namų stogais. "Kokie laimingi tie žmonės", kartojo sau, prisimindama jų paprastus kasdieniškų veidus, jų nesudėtingą gyvenimą, kuriame jie palydėjo savo jaunystę, sunkiai dirbdami. Jie nebijojo darbo, sugebėjo prisitaikinti prie visiškai skirtingos aplinkos, tropikų klimato ir svetimos kalbos. Jie išsinešė iš tėvų paveldėtą patvarumą, kalbą, dainą ir gilų tikėjimą —

Lietuvos sodiečio būdingas vertybes. Savo nedalioje, mielos gimtosios žemės ilgesyje arba dideliame džiaugsme jie temokėjo kreiptis į Dievą. Dėl to jie susibūrė prie lietuviškos bažnyčios — čia jie vedė, krikštijo vaikus, čia atsisveikindavo su mirusiais. Jie liko lietuviais, išlaikydami papročius, giedodami senovines stacijų ir litanijų giesmes, pilni pasitikėjimo savimi ir Dievu. Ir jie stovėjo, kaip tie ramūs ginklanešiai, savo tikėjimo ir šeimos sargyboje, o jų veiduose gyvenimas skaptavo neatspėjamą mįslę tuo paprastumu, kurio ji vis ieškojo savo bendraminčių išpūstame patose.

To paprastumo ir tos dvasinės pusiausvyros ji beveik pavydėjo, nes kuo toliau, tuo daugiau jautė vidinį nerimą, kurio nenumalšindavo nei linksmos pramogos, nei kelionės, nei knygos. Jautė, kad jos gyvenimas nėra galutinai įprasmintas, jis lieka tuščias be tikėjimo, kuriuo taip tvirtai atsirėmę anie paprasti žmonės. Kodėl nepasekti jų pavyzdžių? Kodėl neatsiklaupiti greta tų lietuvių senųjų, suvytusiomis lūpomis šnabždančių skundą, įsižiūrėjus į Kristaus kančią? Nejaugi ji yra už jas pranašesnė vien dėl to, kad mokanti daugiau kalbų? Kad ji savo žemėje gyveno mieste ir tik iš tolo pažinojo savo tautą, daugiausia iš Žemaitės ir Vaižganto raštų arba trumpalaidžių viešnių pas gimines kaime?

Dabartis buvo išeivijoje. Mažas lašas dideliame okeane, kuriame išnykusi be ženklo. O tikėjimas suriša bendruomenę, kuri konsoliduojasi ir įgauna jėgos, kuri pasipriešina išnykimo vyksmui. Ji puikiai tai žino, nes jos tautos pavyzdys yra gyvas, neatšaukiamas, ne tik praeities faktais, bet ir dabartimi. Ji pati sėmėsi gaivos iš praeities, bet tai dar nenumalšindavo dvasinio alkio, nenutildydavo vidaus balso, kuris supurtydavo sąžinę. Jai buvo reikalingas kitos, stipresnės asmenybės stumtelėjimas, lyg visai naujo vėjo gūsis.

"Žinai, atvyko naujas misijonierius, gal eitume paklausti pamokslo?" — pasiūlė jai kartą draugė, nuoširdi būtybė, kuria jinau jautė pasitikėjimą. Nuėjo. Klausėsi ramaus balso, kviečiančio susitaikinti su Die-

vu ne iš baimės, bet dėl meilės Kristui, kuris vis tebelaukia, kraujuodamas kančioje. Jai darėsi graudu ir dar gaudžiau pasidaryti, kai, mišioms užsibaigus, misijonierius puolė prieš tikinčiuosius ant kelių ir iškėlęs rankas sušuko: "Broliai ir seserys, atleiskite man, jei prieš jus nusikaltau!" Sušlamėjo bažnyčioje, sušiureno, gilus atodūsis, tarsi sužeistojo dejavimas, požemiu nuščiavo, visi suklaupę mušėsi krūtinėn. Staiga iš visų pasienių išsiveržė galingas šauksmas: "Šventas Dieve, šventas galingasis, šventas amžinasis, pasigailėk mūsų!"

Ji stovėjo, prisiglaudusi prie kolonos, ir jautė, kaip rasoja šaltas akmuo, kaip išgašdintos dulkės mirgėdamos spindulio taku slepiasi sietytų kriptuluose. Matė, kaip susiūbavo žvakių šviesa didžiajame altoriuje ir apsupo baltą misijonieriaus galvą aureolės spindėjimu. Ji stovėjo, jausdama save mažesnę, negu skriejanti dulkelė prieš tą didingą maldavimą. Juk ji niekada nieko nėra prašiusi pasigailėjimo.

Taip, ji eisianti išpažinties. Buvo baugu pagalvoti, kad ji net neprisimenanti, kada buvo paskutinį kartą... Prie klausyklos ilgos eilės, ji galėsianti tikrai viską, viską apmąstyti. Taip. Ji pasiryžo!

Jos gyvenimo praeitis buvo labai spalvinga, siekiant mokslo, o vėliau dirbantis savo krašto inteligentijos ugdyme. Išaugo ir subrendo mieste, tėvas buvo profesorius, motina mokytoja, savo specialybę metusi į šalį ir visiškai atsidėjusi šeimai. Tėvų namuose visi buvo indiferentai religijos atžvilgiu. Jie nelankė bažnyčios ir vaikų neragino: nori — eik, nenori — namie sėdėk. Vedė bažnyčioje, vaikus pakrikštijo, gimines laidoja su religinėm apeigom. Švėsdavo ir didžiąsias šventes tik kaip tradiciją. Gyvenimo principai rėmėsi krikščioniškąja morale, ji nieko neskriaudė, buvo labai draugiška, paklusni ir labai mylėjo savo tėvus. Buvo labai saugu jų globoje, tad Dievas jai nebuvo reikalingas. Bažnyčią lankydavo, kai būdavo mokslivų rekolekcijos arba kai būdavo nuvykusi pas gimines į provinciją. Kunigų nemėgo. Jai atrodė, kad jų pašaukimas yra

Algirdo Grigaičio nuotr.

“Laiškų Lietuviams” koncerto programos dalyviai: Bernardas Prapuolenis, Nerija Linkevičiūtė, Vytautas Nakas ir “Aldutės”.

dykaduoniauti. Taip ji tai suprato, ypač pasiklausiusi antikatalikiškos agitacijos. Kam reikalinga melstis ar eiti į bažnyčią, jeigu ir be to žmogus gali teisingai gyventi?

Tačiau, kai užsiliepsnojo pasaulinis karas, pasikeitė santvarka, prasidėjo areštai, baisūs trėmimai į Sibirą, o po to užtvino keršto ir neapykantos kovos, niekur nebėliko saugumo, pasitikėjimas savimi visiškai išblėso. Dabar ji gyveno nuolatinių sutėmų apsupta. Buvo klaikiai nyku, netekus artimųjų, kuriuos nužudė keršto apakinti "herojai". Buvo baisu, girdint naktimis kulkosvaizdžių tratėjimą IX-tame forte. Rodės, kad iš visų pusių tykojo mirties šmėkla.

O kai ji su šeima paliko savo kraštą ir pateko į fronto ugnį, o vis tik išliko sveika su savo mažutėliais, tai sielos gelmėje prabudo balsas, kuris, tarsi užmiršta verbos šakelė, tyliai barbeno į sąžinės užsklėstus langučius. Pergalvodama visus įvykius, aiškiai matė, kad ne jos rankose gyvenimo vairo, kad toli gražu žmonės nėra pasiekę tobulumo. Dėl ko gi vieni žuvo, kiti išliko?

Ilgais vakarais, kai pro pusiau užšalusį langą ji matydavo virš kalnų viršūnų atsiškleidusį nakties pergamentą, visą išrašytą spindinčiais zodiakų ženklais, ir ji tyliai niūniuodavo lopšinę iš gimtosios žemės išvežtiems vaikams, jos sielą suspausdavo neišsakomas ilgesys, o lūpose užmirštų maldų pavieniai žodžiai šlamėjo, kaip gluosniai vakaro sutemose, pasitikdami nakties sapnus. Norėjosi išsakyti tą nerimą, slegiantį, didelį, kad ir tam vėjui, kuris, įsisukęs kamino suodžiuose, ūbauja.

Pagaliau svetimame kontinente radosi užuovėja. Nebegrėsė nei karai, nei badas. Ji apsigyveno su šeima toli nuo civilizacijos, tarp primityvių kaimiečių, kurie kėlė su saule, su saule ir gulė. Dienos slinko vienodos, smulkiais rūpesčiais išmargintos. Vaikai lankė mokyklą. Ji beveik su nieku nebendravo, o vyras tebuvo retas svečias namuose, nes tik didmiestyje galima buvo gauti tarnybą, ir jo pagrindinis tikslas visada buvo pinigai, "daug pinigų". Deja, nesisekė.

Ji pati ir vėl turėjo rasti atramos tašką, kuriuo galėtų pateisinti savo gyvenimą, tas pilnas sunkių atodūsių naktis, kai tropiško lietaus gūsiai barbendavo į langines ir audroje įsisiūbavę eukaliptai šniokšdavo kažkokią baugią nesuprantamą sakmę. Žvakės šviesoje, pasilenkusi ties senu lietuvišku laikraščiu, ji rankiojo prisiminimų žėrūnėlius ir jais puošė savo skurdžią dabartį.

— Kelkimės gyventi į miestą, arčiau lietuvių, — pasakė ji vieną vakarą viešnagėn atvykusiam vyrui, — aš čia visiškai apkiutėsiu.

Ir juodu svarstė visas galimybes, kur būtų geriau apsigyventi. Pagaliau persikėlė į didmiestį, kur lietuviai turėjo parapiją su nuosava bažnyčia. Kai vieną sekmadienį ji pirmą kartą nuėjo į pamaldas ir vargonams sugaudus išgirdo "Pulkim ant kelių", atrodė, kad širdį užliejo nuostabi šilima, ir jos visa būtybė šimtabalsiu džiaugsmo ir skundo čiurlenimu, kuriame tamsa grūmėsi su šviesa, ieškojo atsakymo savęs išteisiniui. Atsakymas buvo taip arti, bet išslydo, kaip smilkalų dūmai išsisklaidė kolonų kapituluose ir sienų sąsparose.

Ji išėjo iš bažnyčios, jausdama dar didesnę nerimą, nepritapusi, nors giesmės, maldos ir pamokslas ją labai priartino prie altoriaus. Tik akys dar negalėjo įžiūrėti Nukryžiuotojo — jis buvo per aukštai ir skendėjo šviesos sankryžoje.

Taip ji pradėjo kas sekmadienį lankyti pamaldas, išmoko kartu su visais giedoti, skaitė maldas iš lietuviškos maldaknygės. Tik viena dar ji neišdrįso — atsistoti prie klausyklos.

Metai nulingavo į užuomarštį. Jau ir jauniasias sūnus pasiruošė Pirmajai Komunijai. Vaikai buvo pamaldūs. Jie stebėjosi, kad tėvas niekada neina išpažinties. Tik jos niekada nepaklausė kodėl. Gal jie tikėjo, kad, niekam nematant, motina tuo pasirūpina nežinomoj vietoj. Jie visi labai mylėjo savo motiną, nors kartais ji rodėsi jiems klaidžiojanti kažkokiuose nepažįstamuose toliuose. Iš tiesų, ji klaidžiodavo, nevilties apimta, nostalgijos smaugiama, ieškodama

paguodos ten, kur buvo nyki tuštuma, kaip seniai užmirštam šuliny. Ir jautė, kaip slysta akmenukai iš po jos žingsnių ir nuskuba grėsmingai toje juodoje kiaurymėje, iš kurios veržiasi negeras tvaikas... Ji atšokdavo į šalį. Šaltos ir stiprios rankos pagaudavo ją ir nešdavo nežinon — buvo baugu ir įdomu. Bet ramybė neatėjo.

Visuomeninėje veikloje terado pavienius fragmentus, kurie galėjo užpildyti jos gyvenimo mozaiką. Pasijusdavo tvirčiau, kai matydavo savo pastangų apčiuopiamus rezultatus. Užmiršdavo nerimą, net pralinksmedavo, suartėdavo su tais paprastais žmonėmis, kurie taip pat ilgėdavosi savosios tėviškės, ir taip jautriai išiklausydavo į jos išgyvenimus pražyduosioje tėvynėje, kad ir jie kartu brisdavo į praeitį spalvingomis pievomis, skambančiomis ilgesio melodijomis.

Kai prisiminimų banga atslūgo, ji apsidairė. Bažnyčioje buvo tylu. Zakristijonas gesino altoriuje žvakes, ir dūmai vyniojosi permatomu kaspinu aplink gėles, baltomis vėduoklėmis puošiančias bažnyčią. Baltos gėlės skleidė pavasario aromatą. Pavasaris... Velykos... Namai kvepia švara. Baltose užuolaidose supasi devynbalsio varnėno giesmė, sprogdina medžių pumpurus ir kadena beržų žirginėlius palangėj. Visi pasipuošę tuoj susės prie stalo ir dalinsis marmučiais. Šventiška nuotaika švitės tėvų veidai, tik ji.... Ji dar nesuspėjo užsidėti naujo drabuželio.

Apsigaubusi juoda mantija, ji atsistojo eilėje prie klausyklos. Širdis taip smarkiai plakė, kad net kakta ėmė rasoti, ir jai buvo baugu, kad kunigas girdės tuos sunkius dūžius jos smilkiniuose. Jos akys ieškojo Marijos atvaizdo. "Mama, padėk man", taip ji šaukdavosi motinos pagalbos, maža būdama. Marijos veidas spindėjo šešėliuose, tik kartais blykstelėdavo auksinė aureolė virš jos galvos, lyg tylus ženklas, kad ji esanti čia pat greta — Marija Motina.

Ji atsiklaupė prie klausyklos ir persižegnojo:

— Paskutinį kartą buvau išpažinties prieš 35 metus...

MORALINĖ KARO VEIKSMŲ VERTĖ

Parengė

JONAS MOTIEJŪNAS

KARŲ PRIEŽASTYS

Anglų istorikas A. J. P. Taylor savo knygoje "Antrojo pasaulinio karo priežastys" tvirtina, kad "karai yra labai panašūs į susisiekimo nelaimes. Tuo pačiu metu jie turi bendrą priežastį ir ypatingas priežastis. Kiekviena eismo nelaimė galų gale yra sukeliamą vidaus degimo variklio išradimo ir žmonių noro nuvykti iš vienos vietos į kitą. Šia prasme eismo nelaimių išvengimui reiktų uždrausti automobilius. Betgi automobilistui, apkaltintam neatsargiu vairavimu, nepatartina teisintis vien tuo, kad yra automobiliai. Policija ir teismai nesvarsto pačių giliausių priežasčių. Jie ieško kiekvienos nelaimės specifinių priežasčių — būtent, vairuotojo klaidos, per didelio greičio, girtumo, sugedusių stabdžių, blogo kelio paviršiaus ir kita.

Tas pats yra ir su karais. "Tarptautinė anarchija" padaro karą galimu, nors tai dar ir neužtikrina, kad karas tuo ar kitu metu tikrai prasidės.

Vienas bendras bruožas yra pastebėtas per visą margą žmonijos istoriją — nuo pačios pradžios, kai žmonės gyveno kiltimis, iki pat šios dienos — būtent, kad žmonės kovojo vienas prieš kitą ir kad karas yra reguliariai randamas tarp žmonių. Tai yra pati seniausia, nors taip pat ir pati žiauriausia, žmonijos institucija.

Nelaimėi, yra kažkas neįtikėtina paprasta karo fakte, ir mes galime atsekti jo šaknis žmogaus prigimties gelmėse, jo giliausiuose instinktuose. Dėl žmogaus prigimties trapumo labai stipriai pasireiškia pagunda smogti savo artimui į galvą.

Beveik visi pirminių kilčių karai kildavo dėl ekonominio spaudimo, iššaukto maisto ir kitų būtenybių stokos, arba dėl politinio spaudimo padidinti savo kilties galybę, stovį ar turtą.

Per visus žmonijos gyvenimo tūkstantmečius šios didelės konfliktų priežastys skyrėsi tik savo forma, bet ne savo esme. Kai viena kiltis užimdavo kitos kilties medžiojimo plotus ar žuvavimo baseinus, jos motyvai nebūdavo daug kuo skirtingi nuo Hitlerio svajonių ir bandymo pavergti vokiečių naudojimui didžiulius derlinguosius Ukrainos javų laukus.

O kur nebūdavo ekonominio spaudimo, politinės ambicijos dažnai užimdavo jo vietą. Skaičiumi gausesnė ar labiau suvienyta kiltis, vien tik savo didesnės galybės siekdama, buvo gundoma priversti silpnesnę kaimyninę grupę paklusti jos valiai.

Atrodo, jog tai yra žmogaus prigimties faktas, kad kai viena žmonių grupė pasidaro tvirtesnė už kitą grupę, jos instinktas yra perimti silpnesnę kaimyną. Visi imperijų iškilimai ir žlugimai, apie kuriuos mokėmės istorijoje, turi savo šaknis žmogaus politinėje veikloje. Užkariavimas buvo didžiausias žmonijos istorijos keitimosi variklis. Tai seniausia žmogaus veikla, sukėlus devynis dešimtadalius visų karų. Didžiausia problema, kuri greičiausiai visados vargina pasaulį — tai žmogaus noras visados turėti daugiau dalykų, negu jis turi priemonių pats jų pasigaminti.

Taigi, nors ir siekiama taikos, turime tikėtis, kad užpuolimų bei karų bus ir ateityje. Knygoje "Paskutiniai milžinai" yra toks pesimistinis generolo de Gaulle tvirtinimas, pareikštas 1956 metais: "Pasaulinis karas turės kilti. Tokia yra pasaulio ateitis. Kada ir kaip jis ateis, aš nežinau... Karas yra žmonių giminės įstatymas. Šiam karui momentas ateis, kai pasaulio žmonės panorės susinaikinti, arba kai surizikuos, keisdami dalykus. Tačiau tokiam karui pretekstas, arba žmonės, kurie jį pradės, negali būti pramatyti."

Pagaliau ir Katalikų Bažnyčia pripažįsta, kad "kiek žmonės yra nusidėjėliai, tiek jiems gresia karo pavojus ir grės, iki ateis Kristus".

Iš žmonijos istoriją labiausiai pirmyn pastūmėjusių idėjų, kurios sukėlė įvairius karus, reikėtų čia paminėti religinio pobūdžio Islamo karus prieš Romos imperiją, krikščionybės kryžiaus karus, tautinio susipratimo bei nacionalizmo sukeltus įvairius nepriklausomybės karus. Kolonializmas sukėlė karus tarp Europos valstybių namie, o taip pat tarp jų ir užimamuose plotuose gyvenančių tautų. Paskutiniame šimtmetyje industrializacija ir komunizmas tapo daugumos ginčų ir karų priežastimi.

Moderniame pasaulyje visų tautinių ir tarptautinių ginčų pagrindinė priežastis irgi yra jėgos problema — tai yra noras įsigyti galios priversti kitus žmones paklusti savo valiai. Šiais laikais aukščiausia valdžia yra valstybės naudojama: prievarta totalitariniuose kraštuose, o su žmonių sutikimu demokratinuose kraštuose. Tačiau kiekviena vyriausybė remiasi galėjimu praveisti savo politiką ir pasiekti savo norus. Tai ir yra visuotinis bei visiškas suverenumas, kuriuo reiškiasi tik valstybė.

Svetimųjų valdžia visuomet išeikvoja ir nukreipia tautos jėgas nuo didelių konstruktyvių uždavinių. Kad ir kaip pažangi bebūtų svetimųjų valdžia, ji negali atstoti stiprios ir ryžtingos tautinės vadovybės. Tokiu būdu tautinė nepriklausoma valstybė yra kiekvienai tautai gyvybinė vertybė, kuriai sukurti bei išlaikyti ir reikalingo karo veiksmai yra moralūs. Todėl štai ir mūsų 1919-

1922 metų nepriklausomybės kovos buvo šventas reikalas. Moraliai vertingas ir Klaipėdos krašto atvadavimui surengtas sukilimas, ir ten vykusios kovos, nes Klaipėda buvo gyvybiniai reikalinga atsikūrusiai valstybei išsilaikyti. Tiek 1941 m. sukilimas, tiek pokarinių partizanų kovos atgauti tautai laisvę ir nepriklausomybę buvo moraliai vertingos, nes kovojo prieš pavergėjus. Aplamai, galima tvirtinti, jog kas kovoja prieš užpuoliką, to kariniai veiksmai yra moralūs, o užpuoliko — nemoralūs.

Deja, ta riba negali būti griežta, nes yra žinoma, kad puolimas yra pats geriausias gynimasis, nes puolėjas turi savo pusėje netikėtumo ir kovos lauko pasirinkimo pirmenybę.

Net ir naujausiais laikais atskiram kovotojui yra labai sunku nuspręsti, ar kovojama moraliai vertingame kare. Su karu surišta propaganda yra tiek išvystyta, kad abi kariaujančios jėgos priskaičiuoja savai pusei pažeistų teisių ir kitus kilnius motyvus, o ypatingai bandoma įrodyti, jog priešas pradėjo karą.

Pasaulio pasidalinimas į didelius karinius blokus, kurie yra vienas kitam aštriai priešingi, yra neišvengiamas dabarties faktas. Komunistinis blokas, nors ir yra susiskaldęs į Rusijos bei Kinijos šalininkus, dar vis nėra atsisakęs savo viešai paskelbto siekimo pavergti likusią laisvą pasaulio dalį. Rusijos galybės išplitimas tuo metu, kai Vakarų valstybės geruoju ar piktuoju atsisakė beveik visų savo kolonijų Azijoje ir Afrikoje, sudaro didelę grėsmę. Todėl ir kariniai veiksmai sustabdyti totalitarinių komunistinių valstybių tolimesnį plėtimąsi laikytini moraliais.

Nieko nebūtų pavojingesnio, jeigu komunistinės valstybės pasiektų didelę karinio pajėgumo persvarą. Atominių ginklų išradimas, vandenilio bombų naudojimo grėsmė sunaikinti didelę žmonijos dalį, o gal ir visai ją išnaikinti, moraliai įpareigoja vakarų pasaulį daryti viską, kad tik komunistai netaptų nenugalimi. Tas galioja ir visokiausių vietinių "išsilaisvinimo" karų nulėmimui.

Vakarų valstybės neturi tokios pasaulio sutvarkymo vizijos, kuri galėtų uždegti savuosius žmones taip, kaip komunistai yra apsėsti pasaulinės komunistinės diktatūros minties. Todėl vakarai privalo bent laimėti laiko. Mat, kiekviena taikai laimėta diena reiškia dar vieną galimybę, jog visuotinio komunistinio pasaulio siekimas pranyks gyvenimo realybės šviesoje. Tito sugebėjimas atsilaikyti prieš Staliną ir jo pasekėjus, Kinijos suradimas priemonių nepriklausyti Maskvai, o dabar net ir bandymas

griauti Rusijos imperiją iš vidaus, teikia vilties, kad visuotinio komunizmo gadynė niekad neateis.

Mūsų dienų paradoksas yra tai, kad visuotinis karas, nors ir ateinąs iš giliausių bei seniausių žmonijos instinktų, pasidarė neįmanomas kaip tik dėl naujųjų atominių ginklų išradimo. Prezidentas John F. Kennedy yra pasakęs: "Arba žmonija turės baigti karus, arba karai pribais žmoniją".

KARŲ "NAUDA"

Reikia stipriai pabrėžti, kad karas visais laikais ypatingai skatindavo technikos pažangą. Žūties ar būties akivaizdoje tautose būdavo iškeliomos ir panaudojamos daugelio žmonių protinės ir psichinės galios, kurios šiaip jau taikos metu būtų pasilikę snūduriuojančios.

Jau nuo seniausių laikų karo garbė, parodytas narsumas, pasiaukojimas, kova už savo kraštą buvo laikomos aukščiausiomis dorybėmis. "Saldu ir garbinga yra mirti už tėvynę", sakydavo romėnai. Viduriniais amžiais buvo aukštinami du idealai: vienuolio ir riterio, ginklu kovojančio už krikščionybės plėtimą.

Romantinė pažiūra į karą buvo išsiplėtusi visoje Europoje prieš pirmąją pasaulinę karą. Hitleris su Mussoliniu ypatingai garbino karą ir su juo susijusias dorybes.

Iki antrojo pasaulinio karo pralaimėjimo japonai išlaikė daug feodalinės dvasios ir jos pažiūras į karą, kurios laikė karą aukščiausios rūšies uždegančia ir kilnia veikla, leidžiama tik geriausiam samurajų luomui. Buvo laikoma, kad karas išugdo ir iškelia aukštą geriausią žmogaus asmenybės ypatybes. Tad be jokios abejonės galima tvirtinti, kad iki šiol pavienio kario kovos veiksmai būdavo laikomi moraliai vertingais. Tačiau antra vertus, dabartinis religijos supratimas ir tikėjimas šviesesne žmonijos ateitimi verčia pasmerkti karą ne vien tik dėl jo atnešamų baisių ir sunaikinimo, bet taip pat dėl to, kad kare užmušami patys rinktiniai jaunuoliai, rinktiniai tiek fiziniiais, tiek dvasiniais atžvilgiais, nes į kariuomenę priimami tik sveikieji.

KATALIKŲ BAŽNYČIOS PAŽIŪROS Į KARĄ

Katalikų Bažnyčios pažiūros į karą ir jo veiksmus labai smarkiai keitėsi. Viduramžiais jos buvo organizuojami kryžiaus karai. Popiežius Urbonas II 1095 m. sušaukta Placentos bažnytiniame susirinkime ragino tikinčiuosius eiti vaduoti Šventosios Žemės, užimtos turkų. 1099 m. Jeruzalės miestas palyginti lengvai teko krikščionims. "Įvykdę masines mahometonų žudynes ir atlikę iškilmingą procesiją prie karsto To, kuris skelbė meilę ir priešams, krikščionys paėmė miesto ir apylinkės valdžią ir įkūrė Jeruzalės karaliją". "III kryžiaus karo metu Ričardo Liūtaširdžio vadovaujami kryžininkai apgulė Akkonos tvirtovę. Kietai ginama tvirtovė vos po dvejų metų pasidavė, ir gynėjai anglų karaliaus be pasigailėjimo buvo išžudyti". Taip rytuose buvo suorganizuoti 8 kryžiaus karai.

Rytietišku kryžiaus karų pakaitas Europoje, lyg jų tęsinys, yra laikytinos vokiečių ordino kovos su lietuviais ir kitais Baltijos pagonimis. Jos vyko su tais pačiais šūkiais, kaip ir kryžiaus karai, į jas kvietė krikščionis popiežiai ir jose dalyvavo įvairių Europos kraštų riteriai. Lietuviai pagonys laikyti saracėnais, ir karas su jais šventas, atseit, kryžiaus karas, taigi, moraliai vertingas.

Tačiau iš Lietuvos istorijos žinome, kiek kančių ir nelaimių atnešė mūsų protėviams tie kryžiuočių ordino puldinėjimai, o prūsai ir visai pateko į jo priespaudą. "Nepaliamajose kovose su pagonimis žudymas, nelaisvėnėmimas, deginimas, turto plėšimas, gyvulių išvaymas buvo, kaip pačių Kryžiuočių ordino kronikos rodo, nuolatinis žygių palydovas.

Dabartinė Katalikų Bažnyčios pažiūra į karą yra labai skirtinga: "Karas tikrai nėra iš žmonių tarpo pašalintas. O kol karo pavojus tęsiasi ir nėra kompetentingos tarptautinės galios, turinčios atitinkamas pajėgas, tol negalima paneigti valstybės teisės leistinu būdu gintis, pavartojus visus taikius susitarimo būdus. Todėl valstybių vadai ir kiti, kurie dalijasi su jais atsakomybe, yra įpareigoti rūpintis sau pavestųjų

Skryrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

KAI KURIE BAŽNYTINĖS KALBOS DALYKAI

Bažnytinė kalba yra bendrinės kalbos dalis, todėl ji turi būti tvarkoma tais pačiais pagrindais, kaip ir pati bendrinė kalba, t. y. ji turi būti taisyklinga, sklandi, tinkama šių dienų reikalavimams. Ir taip iš tikrųjų lig šiol buvo stengiamasi daryti; tai ypač gerai galime matyti iš Lietuvoje pasirodžiusio *Romos katalikų apeigyno* bei *Liturginio maldyno* (plg. š. m. *Draugo* Nr. 12 ir 48) ir šiame krašte išleisto *Romos katalikų mišiolio*. Bet kiek kitokesniu keliu eina putnamiškiai, leisdami *Sekmadienių ir šventadienių mišias*: jose pasitaiko įvairių neteiktinų dalykų, kurių vieną kitą čia noriu aikštėn iš-

tautų gerove ir atlikti tą svarbų uždavinį labai rimtai. Tačiau vienas yra dalykas vartoti ginklus teisėtai tautos gynybai, o kitas — norint kitas tautas pavergti. Taip pat ginkluotųjų pajėgų turėjimas nepateisina kiekvieno jų panaudojimo kariniam ar politiniam tikslui. O karui per nelaimę jau kilus, dar nereiškia, kad, kovojant su priešu, visa yra leista.

Kas tarnauja tėvynei kariuomenėje, te-
laiko save tautos saugumo ir laisvės gynė-
jais. Tinkamai atlikdami savo pareigas, jie
tikrai prisideda prie taikos palaikymo”.

kelti, naudodamasis 1971 m. gruodžio 20 ir
1972 m. vasario-kovo 22-uojų numeriu.

Visų pirma minėtinos paprastos klaidos arba šiaip nevykę dalykai, pvz.: Viešpats ateis *išgelbėti visas tautas* (= ateis gelbėti visų tautų); raštuose *patiekiami* (= pateikiami) kantrybės pavyzdžiai; Povilas... *paskirtas skelbti Dievo Evangelijos* (= paskirtas Dievo Evangelijai skelbti); Dievas išrinko mūsų protėvius, ir, *jiems gyvenant išeivijoje, juos išaukštino* (= ir juos, gyvenančius išeivijoje, išaukštino); viso (= iš viso) yra keturiolika kartų; turėkite meilę, kuri visas dorybes *padaro tobulomis* (= padaro tobulas); tavo sūnaus gimimo paslapties veiksmas tepadaro *tavęs vertomis* (= tavęs vertas) mūsų dovanas; tebūnie priimtina iškilmių auka, *kuria įvyko tobulas mūsų susitaikinimas su tavimi* (= per kurią mes buvome tobulai su tavimi sutaikinti, arba: kuri mus tobulai su tavimi sutaikino); šioje vietoje *vyksta ramybės palinkėjimas* (= šioje vietoje linkima ramybės); juo arčiau yra *išgelbėjimą nešančios šventės diena* (= išgelbimoji, arba išgelbėjamoji, šventės diena), juo *didesniu atsidėjimu* (= su didesniu atsidėjimu, daugiau atsidėję) ruoštumėmės švęsti...; *kai aš lankiausi pas jus, broliai, aš buvau atvykęs skelbti jums Dievo paslapties* (= lankydamasis pas jus, broliai, aš buvau atvykęs...); mano pamoks-

lai pasižymėjo ne *įtikinančiais* (= įtikinamais) išminties žodžiais, bet Dvasios galia; mes skelbiame Dievo išmintį, kurią Dievas nuo amžių skyrė mūsų išaukštinimui (= mums išaukštinti); tikrai rojaus vaisių (= vaisiaus) Dievas mums įsakė nevalgyti; *vyliojo* (= viliojo) žadamu pažinimu; *prilpė* mūsų širdis *Dievo meile* (= Dievo meilės); privalome jungtis su dangiškuoju Tėvu (= dangaus Tėvu) ir kt.

Tiek *Apeigyne*, tiek *Liturginiame maldy- ne*, tiek *Romos katalikų mišiole*, tiek kun. St. Ylos maldyne ir kt. rašoma: *kaip danguje, taip ir žemėje*. Taip rašyti jau nuo seniau pataria daugumas kalbininkų; tam pri-taria tiek mūsų kalbos istorija, tiek dabartinė kalba; plg. A. Salio straipsnį 1971 m. *Laiškuose Lietuviams* (VI, 209-212) ir mano tų pat metų *Drauge* (Nr. 255). Bet putnami-niam leidinėly dar vartojama ir prielinksni-nė grupė su *ant*: *kaip danguje, taip ir ant žemės* (XX, 35). Toliau vėl rašomas vietinin-kas: *kaip danguje, taip ir žemėje* (XXII, 36). Man praneša, kad esą nusispręsta tik šį vie-tininką bevartoti. Iš tikrųjų jau būtų laikas *Tėve mūsų* maldoje normine lytimi laikyti tik vietininką.

Kita tokia įvairybė yra *tikėti ką* ir *tikėti į ką*, pvz.: ar *tiki žmogaus Sūnų?* (XXII, 23) ir *tikiu į vieną Dievą, tikiu ir vienatinį Die-vo sūnų* (ib. 27). Dėl to irgi jau buvo nema-ža rašyta, ir vis dėlto, atrodo, būtų geriau-sia rašyti vienodai — kaip savo laiku pata-rė J. Jablonskis bei kt. ir kaip jau oficialiai vartojama *Apeigyne*, *Liturginiame maldy- ne* ir kt., būtent — *tikiu Dievą Tėvą*. Reikėtų pagaliau ir šiuo atveju laikytis vienodes-nės tvarkos.

Minėtuose leidinėliuose yra kiek neįpras-tų, sunkiai suprantamų konstrukcijų, pvz. Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė, ir Dievo meilė, ir Šventosios Dvasios veikimas *tebūna su jumis visais*. Kristaus malonė, ir Dievo meilė dar gali būti su jumis visais (gal būtų geriau: jumyse visuose?), bet kaip galėtų būti Dvasios veikimas su jumis vi-sais? Tai yra paini, dirbtinė ir lietuviškais pavyzdžiais beveik nepagrindžiama kon-strukcija ir, atrodo, veikiausiai yra nevykęs

vertimas arba perdirbinys. Šis Šv. Dvasios veikimas lotyniškai nusakomas *communi-catio Spiritus Sancti*, J. Skvirecko verčiama *draugystė*, anglų — *fellowship*. Gal geriau-sia būtų pasakius: Šv. *Dvasia tebūna ju-myse* (su jumis)?

Vienas kitas dalykas galėtų būti nusa-komas paprasčiau, tinkamiau. Pvz. *prie-glaudos* vietoje vartojama *priebėga*: Dieve, būk mano globėjas, mano *priebėga* ir iš-gelbėk mane. *Priebėga* visų pirma yra "pri-bėgimas", ir tik vienur kitur seniau raštuo-se ji buvo vartojama "prie-glaudos" reikšme (plg. rus. *ubežišče*, vok. *Zuflucht*); bet dabar šios rūšies *priebėga* yra jau pasenęs žodis, ir jo vietoj dabartinėj bažnytinėj kalboj te-reikėtų vartoti įprastinę *prieglaudą*.

Šalia seno ir visai gerai sudaryto *pali-kuonies*, kurį jau pažįsta J. Bretkūnas, M. Daukša ir kt., vartojamas *ainis*, iš kurio su-daryta *ainija*: amžinai išlaikysiu tavo *ainiją* ir tavo sostą įsteigsiu visoms kar-toms; iš jo *ainijos*... Dievas kildino Izraeliui gelbėtoją Jėzų. Šitie sakiniai yra iš Šv. Raš-to; *ainiją* kaip tik vartojo J. Skvireckas savo 1913-37 m. vertime; bet jo pokariname N. Testamento vertime *ainijos* vietoje jau var-tojama *giminė*: Iš jo *giminės* Dievas... išve-dė Izraeliui Gelbėtoją Jėzų (Apd. 12, 23). Kaip dabar naujausiai tai verčiama, aš tuo tarpu nežinau. Bet *ainis*, šiaip ar taip, yra nevykęs darinys, per nesusipratimą abstra-huotas iš tarminio *atainīs* "ateivis", ir todėl jis nepatartinas terminu vartoti bendrinėje, taigi ir bažnytinėje, kalboje; antra vertus, kalbamojo leidinėlio Šv. Rašto citatose Ir šiaip jau pasitaiko kiek nevartotinų, net klaidingų dalykų: matyti, kieno nors savaip tarpininkaujama.

Vienur kitur dar vartojami nereikalingi slaviški skoliniai, pvz., aš padarysiu *ne-prieteliais* (= priešais) tavo palikuonis; ta-vo žemė nebus daugiau vadinama *Nute-riotoji* (= nuniokotoji, nusiaubtoji).

Poncijus Pilotas, kad ir vartojamas *Apei-gyne*, *Liturginiame maldyne* ir kt., man ro-dos, vis dėlto galėtų būti prasmingiau va-dinamas *Pilotas Pontiškis*, apie kurį jau bu-vo rašyta š. m. *Draugo* Nr. 24. Užuoat rašius

JAUNIMO MINTYS APIE VASARIO 16-TOSIOS MINĖJIMĄ

Lietuvių Žurnalistų Sąjungos centro valdyba, norėdama ugdyti jaunuosius žurnalistus, buvo pradėjusi bendradarbiauti su a. a. Domu Velička, Čikagos Pedagoginio Lituanistikos Instituto direktorium, kurio didžiausias noras visuomet buvo išugdyti mokytojų ir lietuviškosios spaudos darbuotojų. Buvo susitarta, kad jis instituto lankytojams duos parašyti įvairių temų ir paskui jas perduos L+S centro valdybai, kuri apie tuos rašinius pasikalbės ir padiskutuos su jų autoriais, tinkamus nukreips į mūsų lietuviškus laikraščius ir autoriams duos bent ma-

Apaštalo Povilo laiškas Romiečiams, geriau palikti jau visuotinai įsigalėjusį pavadinimą romėnams, romėnai: romėnų religija, romėnų teisė ir tt. Taip pat ir seno Jėzaus Nazarėno nebereikėtų keisti Jėzumi Nazaričiu: lietuvių kalboje priesaga -ėnas yra labai populiari, ir tai iš dalies kaip tik primena kitų kalbų vartoseną; plg. vok. Nazarener, prc. Nazareen, ang. Nazarene ir kt. Iš Nazareto veikiau galėtų būti sudarytas Nazaretietis, ne Nazarietis.

Apskritai imant, putnaminių leidinių kalba nėra visai gera, visur taisyklinga, kaip reikiant apdorota, ir tuo atveju ji yra gero- kai atsilikusi nuo minėtųjų Lietuvoje išleis- tų leidinių ir kt. Patartina būtų daugiau sve- tur susirūpinti bažnytine lietuvių kalba.

Pr. Skardžius

žus honorarus ir premijas iš Dr. Petro Dauž- vardžio Spaudos fondo. Kai kurie jų raši- niai jau buvo išspausdinti laikraščiuose.

Instituto studentai buvo prašyti nuvykti į Čikagoje suruoštą 16-tosios vasario minė- jimą ir jį paskui aprašyti. Savo rašinius mums įteikė šeši studentai: Rima Janulevi- čiūtė, Algis Liepoms, Rasa Macevičiūtė, Mindaugas Mikutaitis, Ona Požamiukaitė ir Mirga Šerepkaitė. Žinoma, visuose raši- niuose kartojasi tie patys statistiniai duo- menys: kada ir kur tas minėjimas įvyko, kas kalbėjo, ką pasakė, kas dainavo ir t. t. Mums, be abejo, yra daug įdomiau sužinoti, kaip jaunimas tą minėjimą įvertino, kas jam patiko ir kas nepatiko, kas, jo nuomo- ne, turėtų būti kitaip daroma, kitaip orga- nizuojama. Tad čia iš tų minėtųjų autorių rašinių ir norime paimti vieną kitą kritišką pastabą.

Iš rašinių atrodo, kad jaunimui nepatin- ka amerikiečių politikierių kalbos, nes jų svarbiausias tikslas — rinkiminė propagan- da, o ne Lietuvos reikalai. "Kai žmonės su- sėdo, pradėjome klausytis kalbų. Ponios Daužvardienės žodis buvo reikalingas, o ki- tų — ne. Ypač nebuvo reikalingos kongres- menų ir senatorių kalbos. Juk čia *Lietuvos* nepriklausomybės minėjimas, o ne rinki- minė konvencija. Kodėl mūsų visuomenė yra tokia naivi ir audringai ploja, kai koks nors visai mūsų reikalais nesidomintis, o

tik mūsų balsų laukiantis kandidatas pasako lietuviškai "labas!" (M. Šerepkaitė).

"Senatorius Robert Dole ilgai kalbėjo, bet nieko nepasakė. Būdamas respublikonas, jis mums tik aiškino prezidento Nixono taikos punktus. Matyt, šiais metais jiems labai reikia balsų... Senatorius Percy, tarp daugelio pažadų, dar pažadėjo ant mėnulio užkelti ir mūsų trispalvę. Žiūrovų veiduose matėsi nusistebėjimas ir tylus juokas" (O. Požarniukaitė).

"Pagrindinė šio minėjimo kalba buvo senatoriaus R. Dole, iš Kansas. Jo kalba sudarė įspūdį, kad mes susirinkome ne į savo tautinės šventės minėjimą, bet į respublikonų partijos rinkimų konvenciją!... Besiklausant senatoriaus Percy pažado, kad Apollo XVI paliksias Lietuvos vėliavą mėnulyje, kilo mintis: "Mielas senatoriau, ne mėnulyje, bet Gedimino kalne. Karo muziejaus sodelyje ir visoje Lietuvoje padėk iškabinti mūsų gražiąją trispalvę" (R. Janulevičiūtė).

"Kalbą sakė Robert Dole, JAV senatorius iš Kansas. Jis nelabai protingai kalbėjo. Man atrodė, kad jis sako politinę kalbą, nieko bendro neturinčią su lietuviais... Senatorius Percy sakė, kad Lietuvos vėliava plevėsuos ant mėnulio, kai Apollo XVI ją ten nuneš. Jis truputį per saldžiai kalbėjo, bet politikieriai visuomet taip daro" (M. Mikutaitis).

Plačiau senatorių kalbas atpasakojo R. Micevičiūtė, bet ir ji jomis nebuvo sužavėta, ir ji rašo, kad "Senatorius Dole ilgai kalbėjo, bet nedaug ką tepasakė". Visi šie jaunieji kritikai, atrodo, buvo atlaidesni kongresmanui Pucinski, kuris jau nuo seniau laikomas lietuvių draugu. Šių kalbų aprašymo pabaigai gal labiausiai tinka A. Lieponio šiek tiek sarkastiški žodžiai: "Taip su didelių žmonių dideliais pažadais ir baigėsi 54-tasis Lietuvos nepriklausomybės minėjimas Čikagoje".

Meninė dalis, atrodo, patikusi, tik kai kurie pasisakė, kad ji buvusi per ilga. "Po visų šitų kalbų buvo meninė dalis. Man ji iš viso minėjimo labiausiai patiko. Dainos buvo gerai parinktos. Aldonos Stempužienės dainavimas nebuvo toks įspūdingas.

bet ką padarysi. Pianistas Kuprevičius man labiausiai patiko. Jis pasirodė labai talentingas. Tai mūsų, lietuvių, tarpe pats iškilusias muzikas. Meninė dalis baigėsi Ginos Čapkauskienės dainomis, kurios buvo gražios" (M. Mikutaitis).

"Meninė dalis buvo labai graži. Solistės, Aldona Stempužienė ir Gina Čapkauskienė, labai gražiai dainavo, o pianistas Andrius Kuprevičius ypač gerai pasirodė. Tik vienas priekaištas, kad meninės dalies pabaigoje jautėsi nuobodumas" (O. Požarniukaitė).

Jaunimui, žinoma, patiko, kad invokaciją ir Nepriklausomybės aktą skaitė jaunimas. "Graudžią ir gražią įžanginę maldą skaitė Jolita Kriauciūnaitė ir Martynas Trakis. V. Žukauskas perskaitė Lietuvos nepriklausomybės aktą" (R. Janulevičiūtė).

Gal iš visų daugiausia kritikos savo rašinyje pateikė M. Šerepkaitė. Štai kokiais žodžiais ji apibūdina minėjimą: "Amerikos valdžios atstovai kalbėjo. Solistės dainavo. "Auditorium" teatro rūmai buvo pustuoti... Toks buvo Čikagoje 1972 m. lietuvių nepriklausomybės minėjimas. Atrodo, kad jau laikas visuomenei pakeisti savo šventės minėjimo metodą. Taip pat reikėtų truputį skaitytis su pinigais ir daugiau nebeimti "Auditorium" teatro salės. Jaunimo akims žiūrint, minėjimas buvo ne koks". Jai atrodė, kad ir meninė dalis nebuvo reikalinga: "Kam reikėjo minėjime solisčių, tikrai nesuprantu. To nesuprato ir kiti jaunieji, kurie gan gausiai dalyvavo, bet per koncertinę dalį (o taip pat ir per paskutines prakalbas) stovėjo prieangy. Ar "senimas" būtina stengiasi jaunimą išvaikyti, ruošdamas tokius minėjimus?"

O štai jos pasiūlymai, kaip reikėtų tokius minėjimus ruošti. "Turiu ir pasiūlymą, kaip juos pagerinti. Čikagoje yra daug visokių ansamblių, chorų. Ar jie negalėtų pasirodyti? Tokiu būdu ir daugiau žmonių susilauktume, ir būtų įdomiau. Tai būtų gyvas pavyzdys, kad lietuviai neužmiršę Lietuvos ir aktyviai veikia Čikagoje. Sakoma, kad minėjime reikia ir kalbų. Gerai. Bet užtektų kokių 3-4 trumpų kalbėlių. Žinoma, jas turėtų

pasakyti generalinis konsulas, jaunimo atstovas (ne būtinai skautas!) ir "senimo" atstovas. Prakalbos turėtų būti gyvos, žiūrincios! Ateitį, o ne verkšlenančios apie senus, praėjusius laikus Lietuvoje. Taip pat nebedarykime sau gėdos ir nesikvieskime politinių kalbėtojų. Tikėkimės, kad po kiek metų šie minėjimai bus laukiami su įdomumu, o ne su pasiruošimu nusnūsti".

MINTYS, LAUKIANT JAUNIMO KONGRESO

GABIJA JUOZAPAVIČIŪTĖ

Kasdien įprasta tvarka važiuoju tolimą kelią per sunkiai slenkantį judėjimą ir pamažu gadinu savo nervus. Kartais, sėdint automobilyje ir laukiant, kada pajudės prieky atsistojusi mašina, surandu proga pamąstyti. Dažniausiai rūpi senos bėdos, sąskaitos, kurias netrukus reikės mokėti, savaitgaliai su pasisvečiavimais ir išvykom ir taip toliau, kaip ir visada. Mano mintys nėra kuo nors ypatingos, jos nuobodžios ir vis tos pačios. Gyvenimas nebe gyvas, o mechanškai išdėstytas ir sutvarkytas. Gyvenu iš įpratimo, o įpročiai sunkiai bepamėtami. Savo kasdieninius uždavinius atlieku, daug negalvodama. Rodos, gyvenu tikrai savaitgaliams. O jie ateina ir praeina be jokios žymės. Kartais pradedu abejoti savo galvosenos kryptimi. Ar ji manęs neveda į per sunkius klausimus? Taip galvojant, reikia ieškoti atsakymų, o tai yra sunku. Gal būtų geriau visai negalvoti, o pasiduoti hipnotizuojančiam judėjimo urzgesiui ir mirksinčiom švieselėm.

Bet štai aną sekmadienį užėjo senas mano draugas. Jis viskam skeptiškas. Dabar į jo mintį įstrigo lietuvių pasiryžimas iš visų kampų suburti lietuviškąjį jaunimą. Tas jaunimas visais atžvilgiais skirtingas: gyvenamosiomis aplinkybėmis, mokslu, įvairių kraštų auklėjimu. Jį jungia tik lietuviškumas, ir tai ne visų vienodai suprantamas. Tas skeptikas pradėjo klausinėti to susibū-

rimo vertės — juk tam aukojami tūkstančiai, daug vargo rengėjams ir keliautojams. Ar verta imtis tokių išlaidų ir tokio darbo? Ar tai nebus tik laikinas, pramoginis, nieko nepasiekias įvykis?

Ir aš pati, iš pradžių persiėmusi to skeptiko galvosena, norėjau tą įvykį kuo greičiausiai užmiršti. Panoro, mat, jie pasaulio! To tik ir betrūko! Neužtenka vietiniams susipažinti ir susidraugauti? Bet kodėl man vis mintin kyla šis klausimas, kodėl jis mane domina?

Jau buvau dalyvavusi suvažiavimuose ir stovyklose kas vasarą ir per metus savaitgaliais. Bet juos tuoju ir pamirštu. Visi dažni suėjimai pasilieka tik miglota dalis įvykių, tų pačių pažįstamų veidų, kelionių ir vietovių miriadoje. Kai išgirstu apie kokį naują suvažiavimą, mano pirmasis pasisakymas būna: "Ir vėl!" Jei kam nors pasiseka mane įtikinti ten važiuoti, tai antrasis klausimas: "Ką naujo ten darys? Kas gero bus?" Juk reikia ir pagalvoti, ar bus verta ten laiką leisti. Nors nuoboduliui numalšinti, rodos, kad laukčiau bet kokios progos kur nors važiuoti. Taip būdavo anksčiau. Ilgų kelionių spalvingumas, jei laikas nėra vertai praleistas, jau praranda žavesį ir tampa labai įprastų įvykių dalimi.

Manęs daug nedomina besikartojantys ir įprasti dalykai. Tėvai vis spaudžia: "Juk tu esi lietuvaite! Važiuok ir dalyvauk visur, kas tik lietuviška. Nesvarbu, ar tau ten bus labai įdomu; svarbu, kad tik lietuviška. Kaip kitaip atrasi tinkamą gyvenimui draugą?" Taip stumiama, pradėjau prisibijoti suėjimų ir to neišvengiamo tėviško paklausimo: "Ar sutikai ką įdomaus?" Norėtusi tokiais dalykais vienai rūpintis, nestumiamai. Norėtusi ir suvažiavimuose susitikti visai naujų ir nematytų, o ne visada įprastų veidų. Norėtusi sutikti tokių, kurių tėvai nepažįsta, kad negalėtų jie, nors tik gero norėdami, patikrinti, ar jiems yra tinkamas tas sutiktas žmogus. Draugų rateliai jau taip susiaurėję, visi taip suaugę, taip gerai pažįstami, kad darosi nebeįdomu. Paskendus savuose siauruose rateliuose, pasijunti izoliuotas. Lyg jauti, kad už tavo rajono ribų

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

VISAIS GINKLAIS PUOLAMI BEGINKLIAI

Neseniai laisvajame pasaulyje gyvenančius lietuvius sukrėtė, o kartu ir pradžiugino žinia apie Lietuvos gyventojų skundą Jungtinėms Tautoms dėl nesiliaujančių religinių persekiojimų. Neretas, tur būt, ir pagalvojo, jog tenyškščiai lietuviai dar labai stiprūs savo religiniuose įsitikinimuose,

kad, nežiūrint tiek komunistinių pastangų per porą dešimtmečių perauklėti juos ir paversti ateistais, nepabūgo tų savo įsitikinimų viešai ginti. Ir tikrai, atrodo, kad didelė dalis suaugusiųjų, ypač vyresniosios kartos atstovų, savo religinių įsitikinimų laikosi visai tvirtai. Jie, bent viešai, yra net paliekami ramybėje. Žinoma, čia nekalbame

turi būti kažkas daugiau. Pasilikus savo ribose, rodosi, kad tik tavoji grupė taip galvoja ir jaučiasi lietuviais. Kartais nesinori taip daug skirtis nuo draugų mokykloje ar gatvėje. Užtenka, kad kitaip galvojame ir jaučiamės, kitaip esame išauklėti. Gal būtų geriau mesti tą lietuviybės ženklą ir labiau pritapti prie bendruomenės, kurioje dabar esame. Juk mes jai turime būti dėkingi už viską, ką gavome: progą išsimokslinti, gerai gyventi, gauti darbus. Bet ar to užtenka? Priklausyti ten, kur dauguma priklauso ir nežino, kam priklauso? Priklausyti kraštui be identiteto, būti tik piliečiu? Rodos, kažko trūksta. Trūksta to, kas visus bendrintų ir sujungtų. Pastebėjau, kad lietuviams tai visai įmanoma — būti priimtas be jokių pasiaiškinimų. Užtenka, kad esi lietuvis, ir jau būsi draugas, ir dar ne bet koks! Senas, gerai pažįstamas draugas. Rodos, kažką kartu mes esame išgyvenę, turime mus ri-

šančių papročių, tautosakos, istorijos. Visa tai tik mes suprantame. Tai skiria mus nuo kitų, bet mus visus jungia. Vienodi mūsų interesai, nors ir iš labai tolimų kraštų būtume suvažiavę.

Ilgai laukta proga pasijusti priklausančiais daugumai, proga išeiti iš "klikų", sudaryti naujų pažinčių, susibūrus iš viso pasaulio. Tai duoda progą pamatyti, kas riša tos pačios tautos narius, ką reiškia priklausyti tautai. Jeigu kur žodžių arba racionalumo neužtenka, ten turi jausmai papildyti, bet lietuviu juk reikia jaustis! Jausmas kyla iš kontakto ir progos vienas kitam padėti išmokyti, suprasti, išdiskutuoti visa tai, kas neaišku, kas mums visiems rūpi. Norėtusi tokio įvykio, kurs prasiveržtų pro tą kasdienišką monotoniją ir hipnotizuotų jau kitaip — ne vien visokių automobilių maišalyne, bet visus vedančiu ir jungiančiu tikslu!

apie įvairius subtilius ir ne taip subtilius spaudimus, daromus kiekvienam religiją praktikuojančiam lietuviui, tačiau didžioji spaudos dalis — tiek dienraščiai, tiek stambesnieji kultūriniai žurnalai, retai užsiima tiesiogine priešreligine propaganda.

Situacija visai kitaip atrodo, pavarčius jaunimui ar su jaunimu dirbantiems skirtąją spaudą. Joje atsispindi visa priešreligine kova, nukreipta prieš pačius silpnuosius ir neatspariausius Lietuvos gyventojus. Pankiausias komunistinio ateizmo įrankis yra mokykla, nes ji automatiškai pasiekia kiekvieną vaiką. Mokymasis ir komunistinis auklėjimas yra vieningas procesas. Mokinių pasaulėžiūra ypač ugdoma literatūros, istorijos ir visuomenės mokslo pamokose. Šie mokslai yra visiškai pajungti jaunuolio komunistinio auklėjimo sustiprinimui. "Literatūros pašaukimas", teigia Lietuvos KP Centro Komiteto V-jo plenumo paskaitininkai, "komunistiškai auklėti — ne tik auklėti jaunąjį žmogų, bet ir padėti jam atsikratyti buržuazine pasaulėžiūra bei moralės recidyvais".

Stiprinti ateistinį jaunimo auklėjimą — mokyklų uždavinys. Jos turi pasiekti, kad mokymo procese perteikiamos žinios taptų tvirtais įsisąmonintais mokinių įsitikinimais. Ugdyti kovingus ateistus — kiekvieno pedagogo kolektyvo pareiga. Neretai "ateistinis auklėjimas mokykloje ir religinės nuotaikos, šeimoje susiduria kaip ietys, aštriai ir negailestingai", skundžiasi J. Jarmalavičius, Partijos istorijos instituto LKP CK vyresnysis mokslinis bendradarbis (*Tarybinis Mokytojas*, Nr. 16, 1972). "Daugelis mokinių neabejodami stoja mokslo pusėje ir atkakliai priešinasi religiniams tėvų prietarams. Šeimoje kyla konfliktas tarp tėvų ir vaikų. Kai kurie mokiniai svyruoja, mėgina laikytis "vidurio" tarp mokslo ir religijos, mokyklos ir tikinčiųjų tėvų, bet ideologinėje kovoje "vidurio" nėra ir negali būti".

Tėvus stengiamasi "perauklėti", o jei geruoju nepavyksta, siūloma remtis "kolektyvu, kuriame dirba religingi mokinių tėvai". Didelė dalis kaltės, kad ateistinės kovos ve-

žimas nerieda be kliūčių, primetama dvasiškijai. Jarmalavičius teigia, kad dvasininkija, "negalėdama priešintis mokslo pažangai, laviruoja, teigdama, kad jaunimui reikia ir mokytis, ir neužmiršti Dievo. Ši religijos skleidėjų taktika yra pavojingesnė už atvirą kovą prieš mokslą".

Ta kova su "religiniais prietariais" vedama ir per visas jaunimo organizacijas, kuriose jaunuolis pratinamas įsisavinti visas gero komunisto vertybes. Štai Biržų rajono pionieriai siunčia siuntinėlius Vietnaman, telegramomis sveikina amerikiečių komunistę Angela Davis, globoja ir gelėmis puošia "Didžiojo Tėvynės karo dalyvio" Juriiaus Utianskio kapą, kuris žuvo Biržų apylinkėse. Visa tai yra Pasvalio vidurinės mokyklos tradicija. Jau ne kartą teko pastebėti jaunamečių vaikų laiškus tarybinėje spaudoje, besisielojančius vieno ar kito "tautos didvyrio" kapo likimu ar "garbingų kovų su banditais - partizanais" paskelbimo istorinėmis, saugotinėmis vietomis.

"Siekdamas perauklėti tikintį mokinį, mokytojas turėtų pasitelkti į pagalbą klases draugus. Jis turi siekti, kad ateistiniu moksleivijos auklėjimu rūpintųsi ateistai mokinių tėvai, gamybiniai kolektyvai, visuomenės organizacijos. Kai kovoje prieš religinę pasaulėžiūrą mokytojas turės didelį ir stiprų užnugarį, o idėjų pergalė bus garantuota", patarinėja tas pats Jarmalavičius.

Ir tokiu frontu, tokiais "sunkiaisiais pabūklais" apsiginklavęs komunizmas stoja prieš jaunametį, nesusiformavusios pasaulėžiūros vaiką, kurio vieninteliai sąjungininkai yra tikintys tėvai — spaudžiami, persekiojami, pašiepiami.

Žinoma, tos priešreliginės ir prokomunistinės kovos aršumo negali pilnai numanyti laisvojo pasaulio lietuviai tėvai, kitaip — susidomėjimas komunistų ruošiamą vasaros stovyklą išeivių vaikams Lietuvoje nebūtų toks didelis. Tie, kurie savo jaunamečius vaikus ruošiasi ten siųsti, turi, be abejo, pasiteisinančių argumentų, kad mėnesis tėvynėje jų vaikų nepavers nė komunistais, nė ateistais, o tuo tarpu laisvojo

pasaulio vaikai gal net turės teigiamos įtakos tenyščiams lietuviukams. Tikrai toks optimistiškas tėvas ar motina neturėtų pamiršti fakto, kad savo nepribrendusius ir amerikietiškojo laisvumo išlepintus vaikus keturių savaitių laikotarpiui paves labai stipriai pasiruošusių ir mokačių savo pareigas atlikti komunizmo atstovų globai. Tokia eksperimentinė vasaros stovykla tėvynėje, ypač dar suteikiama nemokamai, daugeliui gali tapti didele pagunda, tačiau net tokiu atveju, kai atostogos tėvynėje vaikams suteiktų neabejotinos naudos, ar verta parūpinti lietuviškai išėivijos bendruomenei kuro naujoms tarpusavio rietenoms, priekaištams ir kaltinimams, kurie tikrai iškiltų, išryškėjus stovyklavusių vaikų pavardėms? Žinoma, tos rietenos, represijos ir į Lietuvą savo vaikus siuntusių šeimų terorizavimas jokių būdu nebūtų pateisinamas dalykas. Tai būtų pačios liūdniausios, mus visus skaldančios ir silpninančios pasekmės.

ARCHEOLOGAI PILIAKALNYJE

Prie Vilniaus - Širvintos plento, apie 28 km nuo Vilniaus miesto, randamas Maišiagalos piliakalnis. Padavimai pasakoja, kad čia buvo palaidotas didysis Lietuvos kunigaikštis Algirdas. Apie Algirdo gyvenimą Maišiagaloj ir jo laidotuves su visais pagoniškais papročiais kalba taip pat ir istorikas J. Dugošas.

Piliakalnis buvo dažnai kasinėjamas įvairių lobių bei nuotykių ieškotojų, bet tik pereitų metų vasarą pradėtas archeologų tyrinėti. Kasinėjimai vyks ir šių metų vasarą, nes surasta įdomių archeologinių radinių, apimančių maždaug XIV-XVII a. laikotarpį.

MODERNI PASAKA APIE UŽSISPYRUSĮ ŽEMAITĮ

Gyveno Telšiuose vienas žemaitis. Kartą žiūri, kad jo batai, su kuriais pas mergas eidavo, nebejaunai atrodo. Nueina jis parduotuvėn, dvidešimt keturis rublius pakloja ir gauna naujus, gurgždančius, blizgančius — nors barzdą prieš juos skuskis.

Kitą dieną, tik apsiavęs, mato, kad nuo vieno naujo bato, lyg kopūstlapis nuo savo galvos, dažai atsilapojo.

Grįžta bernas parduotuvėn ir reikalauja batus pakeisti. Bet kitų — panašių — parduotuvė neturi, o į kitoniškus keisti nenori ir pinigus grąžinti atsisako. Nusiunčia bernas batus į fabriką.

Po savaitės gauna už juos 8 rublių perlaidą.

Supykęs, kad vietoj 24 rublių jam grąžino tik 8, bernas susiranda fabriką.

— Džiaukis, kad trečdalį gavai, — aiškina jam fabrike. — Mes juk nekalti. Odos gamintojai kalti, nes jų oda dažų nepriima.

Bernas nuvažiuoja pas odininkus.

— Mes nekalti. Tokius gauname dažus. Jie kalti.

Kreipiasi bernas į dažų gamintojus, o tie prisiekinėja, kad dažai puikūs, nes tik nuo vieno bato nusilupo. Vadinas, odininkai tikrai kalti.

Bernas jau ne juokais griebia nagan odininkus:

— Ak, jūs žalio karklo švilpukai, kodėl nevienodai odas išdirbate?

— Todėl, kad nevienodą žaliavą iš mėsos kombinatų gauname.

— Kodėl tokia žaliava? — pyksta bernas kombinate.

— Todėl, kad ūkiai mums nevienodos konsistencijos gyvulius pristato...

Eina bernas toliau ir visur ta pati daina — vis vienas nuo kito kaltę stumia. Galutinai perpykęs jis ima šaukti į visas puses:

— Brokdariai, kur jūs, po paibeliais?! Atsiliepkit, kodėl man su tais batais tiek košės privirėt?!

— Nagi todėl, — kur buvęs, kur nebuvęs atsiliepia naujai nusilupęs batas, — kad tų veikėjų tarpe nėra nė vieno tokio atkaklaus ir užsispyrusio žemaičio, kaip tu!

("Šluota" Nr. 1, 1972)

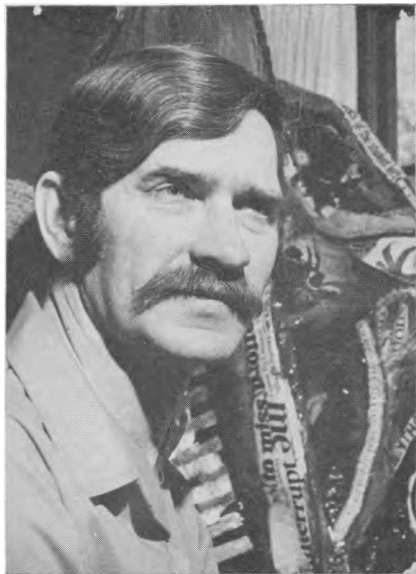
Istorija būtina pažinti kiekvienam, nes iš jos galima pasimokyti, kokie sprendimai ir veiksmai yra naudingi tautai ir kaip klaidų išvengti, bet jokių būdu ji neturėtų mumyse žadinti nei didybės manijos, nei menkavertiškumo kompleksų.

J. A i s t i s

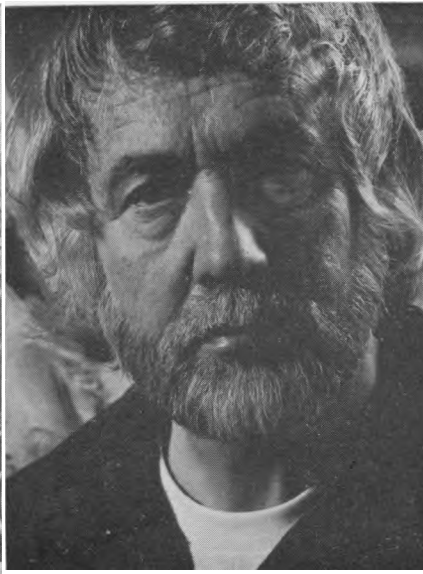

Jonas Kelečius

Struktūra (akrilika)

Osvaldas Mickūnas

Jonas Kelečius

Irena Mickunienė

TRIJŲ DAILININKŲ PARODA

Kovo mėnesį Čiurlionio galerijoje buvo trijų dailininkų paroda. Su savo tapybos kūriniais joje dalyvavo Jonas Kelečius ir jo seserėčia Irena Mickūnienė. Irenos vyras Osvaldas buvo išstatęs medžio skulptūras. J. Kelečiaus parodas čikagiečiai jau kelis kartus yra matę. Ar ši jo paroda buvo skirtinga nuo pirmiau buvusiųjų? Ir taip, ir ne. Kelečius gal yra vienas iš nedaugelio mūsų dailininkų, kuris visuomet aiškiai išlaiko savo charakterį, bet kartu atrodo ir naujas.

Čikagai buvo naujiena dailininkai Mickūnai. Iki šiol jie čia nebuvo nei matyti, nei girdėti, tačiau Kanadoje jau yra dalyvavę daugelyje parodų ir susilaukę labai palankių įvertinimų. Ji kilusi nuo Rokiškio, o jis — nuo Raseinių. Dabar abudu gyvena Kanadoje, Sarnia miestely, visai prie JAV sienos.

Kam teko sutikti Ireną, tuoj galėjo įsitikinti, kad tai įsikūnijęs moteriškumas. Tas švelnus moteriškumas dvelkia ir iš jos meistriškai atliktų akvarelės darbų. Šioje parodoje išstatytuose kūriniuose daugiausia buvo vaizduojama saulė, su įvairių spalvų ir įvairaus šviesumo aureolėmis, ratais, spinduliais. Čia žaiste žaidė vaivorykštės spalvos ir spektrai. Tai buvo įdomu, šviežia, iki šiol Čiurlionio galerijoje dar nematyta.

Jeigu Irenos mintys padangėmis skraido ir atrodo, kad nori net saulę į žemę nukelti, tai jos vyras Osvaldas lyg stengiasi įrodyti, kad panašius efektus galima išgauti ir iš žemėje augančio medžio. Jo medžio skulptūras supa kažkoks primityvus subtilumas, lyg iš pievų besikelias rytmečio rūkas.

Tikimės, kad šis pirmas jų pasirodymas Čikagoje nebus paskutinis.

DAILĖS KONKURSAS

1. Gydytoju korporacija "Fraternitas Lituanica" skiria 1000 dol. premiją dailininkų konkursui Simo Kudirkos tragedijai atvaizduoti meno kūriniais, kuriuose būtų išreikšta Simo nelaimingas šuolis į laisvę, jo grąžinimas tėvynėn, kalėjimas, teismas, jo ir jo šeimos tolimesnis likimas bei atmetimas bet kurios pagalbos iš laisvojo pasaulio. Menininkams paliekama visiška laisvė pasirinkti vieną ar kitą epizodą iš minėtos tragedijos.
2. Konkurse gali dalyvauti dailininkai iš viso pasaulio; jie gali pristatyti kelis savo kūrinius. Kūrybai jie gali naudoti tapybą, mozaiką, skulptūrą, grafiką bei kitas meno išraiškos formas. Meno kūrinių dydis nėra apribotas.
3. Meno kūriniai kartu su slapyvardžiu vokuose pristatytini į Jaunimo Centrą, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill. 60636, ne vėliau kaip š. m. lapkričio 18 d., numatomai parodai Jaunimo metų užbaigimo proga.
4. Sudarytoji jury komisija parodoje įvertins meno kūrinius ir, esant reikalui, tūkstantinę premiją galės padalinti dviem ar net trim premijom. Nesant premijuotinų kūrinių, jury komisija konkursą galės pratęsti bei atidėti vėlesniam laikui.
5. Vokai su slapyvardžiais atidaromi jury komisijos tik po kūrinių premijavimo. Dailininkai savo kūrinius galės atsiimti, juos parduoti ar dovanoti, tik parodai ar parodoms užsidarius.
6. Korporacija "Fraternitas Lituanica" pasilieka sau pirmenybę premijuotus kūrinius įsigyti ar juos dovanoti lietuvių meno galerijoms bei įstaigoms.

Korporacijos "Fraternitas Lituanica" Centrinė Valdyba

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Vacys Kavaliūnas. AIDAI IR ŠEŠĖLIAI. "Draugo" konkurse premijuotas romanas. Aplankas Nijolės Palubinskienės. Išleido Liet. Knygos Klubas 1972 m. 234 psl., kaina 5 dol. Perskaičius šį romaną, susidaro įspūdis, kad jis (ypač epilogas) parašytas šiek tiek paskubomis. Jeigu būtų buvę laiko prie jo ilgiau pasėdėti, tai būtų galėjęs išeiti visai neblogas romanas. Kalba gera, tik dar vis sunku išvengti korektūros klaidų.

A. Giedrius. TĖVŲ PASAKOS. Antroji knyga. Iliustravo Birutė Bulotaitė. Išleido JAV LB Švietimo Taryba. 160 psl. Kaina: kietais viršeliais — 4 dol., minkštais — 3 dol.

Domas Velička. PALYGINIMŲ SKYRYBA. Išleido Pedagoginis Lituanistikos Institutas 1972 m. Mecenatas — Lietuvių Tautinis Akademinis Sambūris.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI. Čikagos Kristijono Donelaičio Lituanistinės mokyklos mokinių laikraštėlis. 1972 m., nr. 3.

Filatelistų draugijos "LIETUVA" biuletenis, nr. 2(151). Redaguoja Juozas Žygas, 7234 S. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629. Prenumerata — 5 dol. metams.